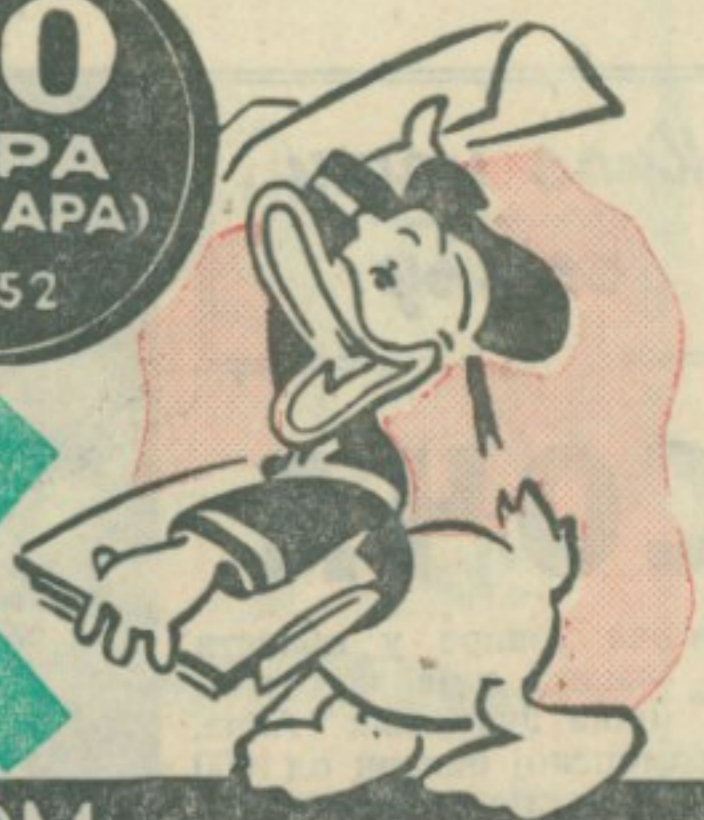

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

50
ПАРА
(ДИНАРА)
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XXVIII
БРОЈ 789
11. фебруар 1967.

Дан
BARRY

ФЛАШ ГОРДОН

КРОЗ ВЕКОВЕ

ОТАЦ ХИРУРГИЈЕ

Амброаз Паре (1517—1590), кога због његових револуционарних открића и ненадмашне спретности називају „отцем модерне хирургије“, био је најпре оби-

чан берберин. Пријатељи су му преводили старе медицинске текстове са латинског, а интелигентни берберини их је помно проучио и — постао хирург чије је име златним словима уписано у историју медицине.

ПРОНАЛАЗАК ХАРТИЈЕ

Проналазак хартије многи приписују кинеском министру пољопривреде Тсаилеуну под чијим је руководством

она први пут произведена од конопљиних влакана у Пекингу 123. године пре наше ере. Нови производ трговци су најпре пренели у Индију, а затим даље на запад. Већ 794. године Багдад је имао радионицу за израду хартије. Мавари су из Африке пренели хартију у Шпанију (1154), одакле је она стигла и у остале земље Европе.

РАТНЕ КУЛЕ

Ратне куле Хегита, Персијанаца и Македонаца биле су високе и

до 50 метара. Са њихових врхова ратници су лако могли да се пребацију на зидине опседнутих градова.

У ОВОМ БРОЈУ:

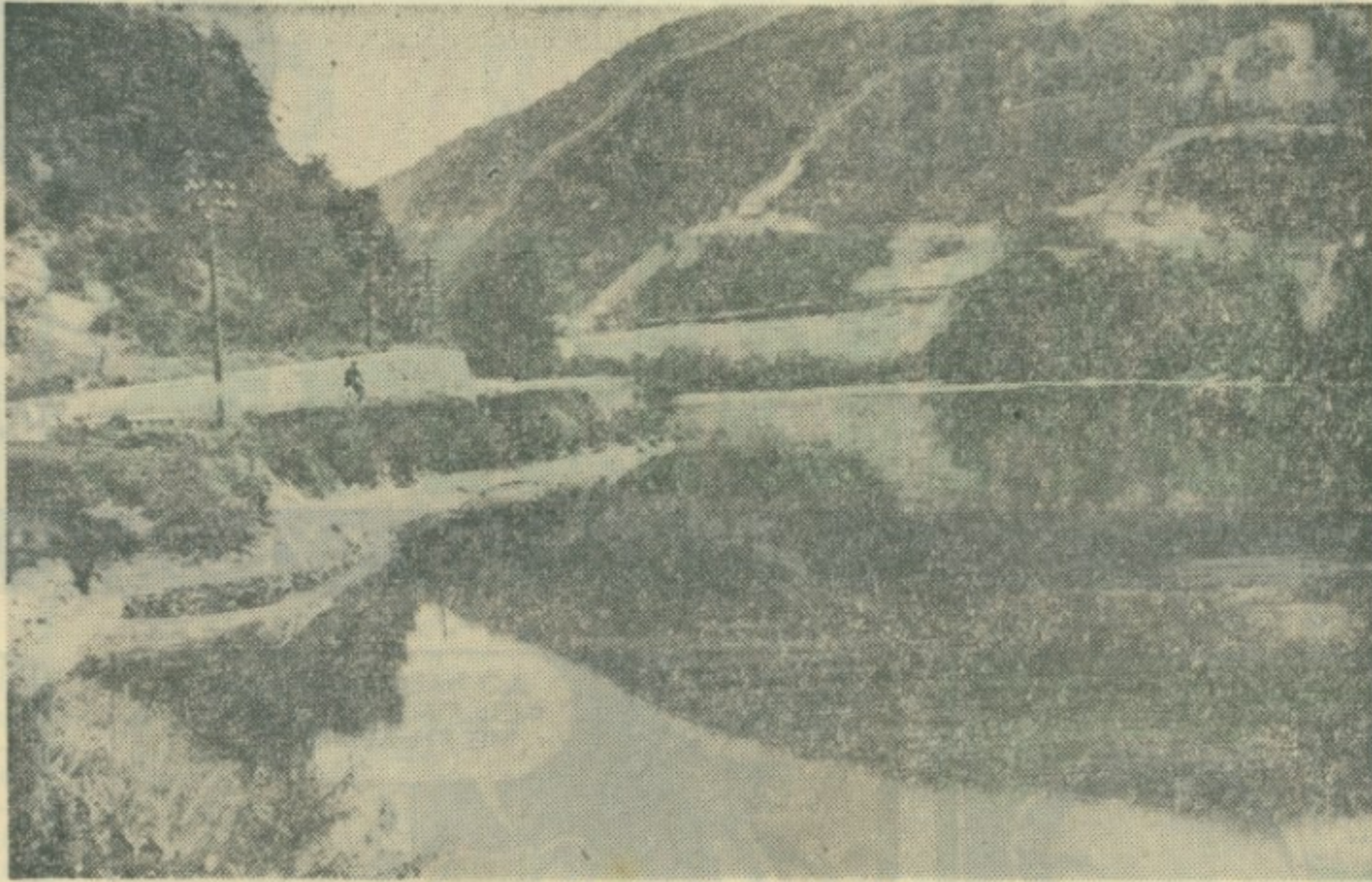
- ВОНГО, ФАНТОМ АФРИЧКИХ ПРАШУМА
- ВУДИТЕ ДЕТЕКТИВ
- ПОДВИГ НА КАРЕЛИЈСКОМ ФРОНТУ
- ПЕТНАЕСТ ГОДИНА НАШЕГ ЛИСТА
- КРОЗ НАШУ ЗЕМЉУ
- ШАХ
- АНЕГДОТЕ
- СПОРТ
- ПИСМА ЧИТАЛАЦА
- ЦРТИЦЕ ИЗ ВИОЛОГИЈЕ

Кроз нашу
земљу

СОЧА

Соча извире у области наших највиших планина Јулијских Алпа, на надморској висини од 1000 метара. Настаје од воде јаког крашког врела, које лежи између планинских врхова Јаловец и Разор, недалеко од превоја Вршич. Највећи део речног тока Соче тече долином којом се за време леденог доба кретао моћни ледник. Стрме долине стране дижу се 600 до 1000 метара над долиним дном. Само код Бовеца, Кобарида и Толмина долина Соче се незнатно проширује. На свом путу од изворишта до ушћа у Јадранско море Соча тече поред већег броја малих градова, као што су: Жага, Кобарид, Толмин, Мост на Сочи и Нова Горица. Северно од Нове Горице Соча пресеца границу и прелази на територију Италије, где је називају Исонзо.

Дужина реке Соче износи 136,8 километара, а површина њеног слива 3490 километара квадратних, од чега нашој земљи припада 2550, а Италији 940. Соча је некада била дужа река. Услед померања нивоа Јадранског мора потопљен јој је део доњег тока. Ова потопљена долина пружа се поред западне обале Истре на дужини од преко 100 километара. У горњем току Соча је брза планинска река, која се лако може прегазити. У средњем току обогаћена водом већег броја притока достиже ширину и до 80 метара, а о гажењу нема говора. На ушћу је то река чије дубине премашују 1 и по и 2 метра, те је пловна

Ујезерена Соча код Моста на Сочи

за чамце и бродиће. Слив Соче је висопланински и добија велику количину падавина, што реши обезбеђује готово увек довољну количину воде. Највише воде Соча носи у пролеће када падају кише и отапа се снег на планинама

и у јесен када падају дуге кише, а најмање воде има у јулу и августу, када нема падавина и у фебруару када има снега али се још не отапа. Просечно у току године Сочом протекне 4,6 милијарди кубних метара воде.

Хидроенергетска снага ове наше реке је велика. Велики падови и знатна количина воде још нису довољно искоришћени. Ради бољег искоришћавања Соча је на два места преграђена и ујезерена. Прво језеро се налази узводно од малог места Мост на Сочи. Његове воде покрећу генераторе хидроцентрале „Даблар“. Воде другог језера покрећу постројења хидроцентрале „Плаве“, која се налази у близини места Плаве.

Главне притоке Соче су: Задњица, Коритница, Учја, Толминка, Идрија са Бачом и Випава. Долина Соче и читав овај део наше земље обилује природним лепотама. Асфалтни пут од Крањске горе преко Вршича и кроз долину Соче представља значајну магистралу која велика просторства Средње и Западне Европе повезује са Јадранским морем.

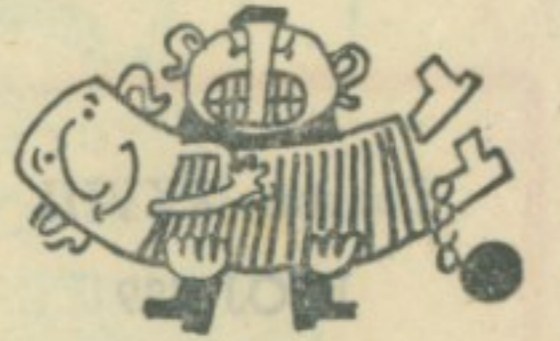
ТРАГОМ ШЕРОКА ХОЛМСА

Око сто поштовалаца Артура Конана Дојла и љубитеља Шерлока Холмса, његовог јунака из детективских прича и романа, кренуће на прво ходочашће по Швајцарској које ће трајати од 30. априла до 7. маја. Њихов циљ је да посете ова места у Швајцарској у којима је Конан Доја боравио и која је „посетио“ Шерлок Холмс.

Швајцарским љубитељима дела Конана Дојла придружити се и многи Енглези који су се одушевили овом идејом. „Ходочаснике“, одевене по моди из 1890. године, примиче Адријан Конан Доја, књижевничков син, у свом замку чији је један део претворен у Музеј Конана Дојла. Замак-музеј налази се у близини Лозане.

АНЕГДОТЕ

ВЕШТИНА

Познати француски адвокат Моро Бафери стекао је лепо искуство у дугој судској и адвокатској пракси. Пре него што се посветио адвокатури, био је судија у једном суду где је добро испекао занат. За време службовања у суду доведоше му неког човека који није хтео да призна крађу.

Бафери је тако пријатно разговрао с њим те осумњичени човек потпуно заборави да се налази пред судијом. Бафери је чекао свој моменат, па га нагло упита:

— А је ли вас неко видео у време кад сте извршили крађу?

Осумњичени још занесен причом, приближи се Баферију и шапну:

— Хвала богу, нико.

НАЈВРЕДНИЈА КЊИГА

Италијански приповедач Едмондо де Амичис приредио је једном интимну вечеру за неке своје пријатеље. Разговарали су о свему. У једном моменту неки пријатељ га упита:

— Едмондо, би ли нам могао рећи која је по твом мишљењу, највреднија књига у нашој књижевности?

— Драги мој — одговори де Амичис — ја сам у свом животу увек сматрао највреднијом своју уложну књижицу.

ТОЛСТОЈ НА КОНЦЕРТУ

За време једног концерта у сали су испред Лава Толстоја седеле две даме које су цело време разговарале. На једном једна упита другу:

— Јеси ли некад покушала да слушаш музику затворених очију?

— Како да не, јесам, одговори друга.

Толстоју је било већ доста, па се нагну и рече им: А јесте ли некад покушале да слушате музику затворених уста?

Веровали или не!

САЛИМ /1569-1627/
НАСЛЕДНИК ИНДИЈСКОГ
ПРЕСТОЛА
ИМАО ЈЕ 4 ЖЕНЕ
ПРЕ НО ШТО ЈЕ НАПУНИО
9. ГОДИНУ

ФРАНЦУСКИ МОРНАР
РОДЕРИК
ЧИЈА ЈЕ ВЕРЕНИЦА
УМРЛА НА ТАХИТИЈУ
ИМАО ЈЕ НА ГРУДИМА
ИСТЕТОБИРАН БЕН
ПРОБ

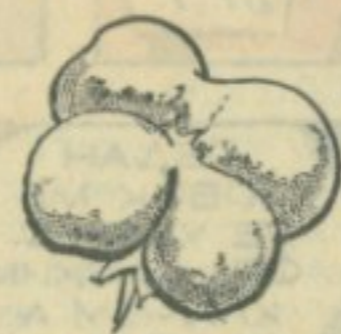
ДЕЛО ЈЕДНОГ ЧОВЕКА
ЦРКВА У ВИРВИЊУ,
У ФРАНЦУСКОЈ ПРОВИНЦИЈИ,
ПИКАРДИЈИ,
САГРАДИО ЈЕ ОПАТ ПОЛ ЛЕКУТР
РАДЕТИ САМ 43 ГОДИНЕ

Ripley's

ОЧИНСКА ЛУБАВ

ЖАН-СИМОН ЛОАЗЕРОЛ /1773-1794/
РОЈАЛИСТИЧКИ ГЕНЕРАЛ, БИО ЈЕ ЗА ВРЕМЕ
ФРАНЦУСКЕ РЕВОЛУЦИЈЕ ЗАТВОРЕН У ИСТОЈ
РЕЛИЈИ СА СВОЈИМ СИНОМ. КАДА СУ ЈЕДНОГ
ЈУТРА СТРАЖАРИ ПРОЗИВАЛИ ЗАТВОРЕНИКЕ
ОСУЂЕНЕ НА СМРТ, МЛАДИ ЛОАЗЕРОЛ ЈЕ СПА-
ВАО И УМЕСТО ПЕГА НА ПРОЗИВКУ ЈЕ
ОДАЗВАО ЊЕГОВ ОТАЦ И ИСТОП ЈЕ
ДАНА БИО ГИЛОТИНИРАН
2 ДАНА КАСНИЈЕ ВЛАДА ТЕРОРА
ЈЕ ПРЕСТАЛА И МЛАДИ ЛОАЗЕРОЛ
ЈЕ БИО ПУШТЕН /ЈУЛА 1794./

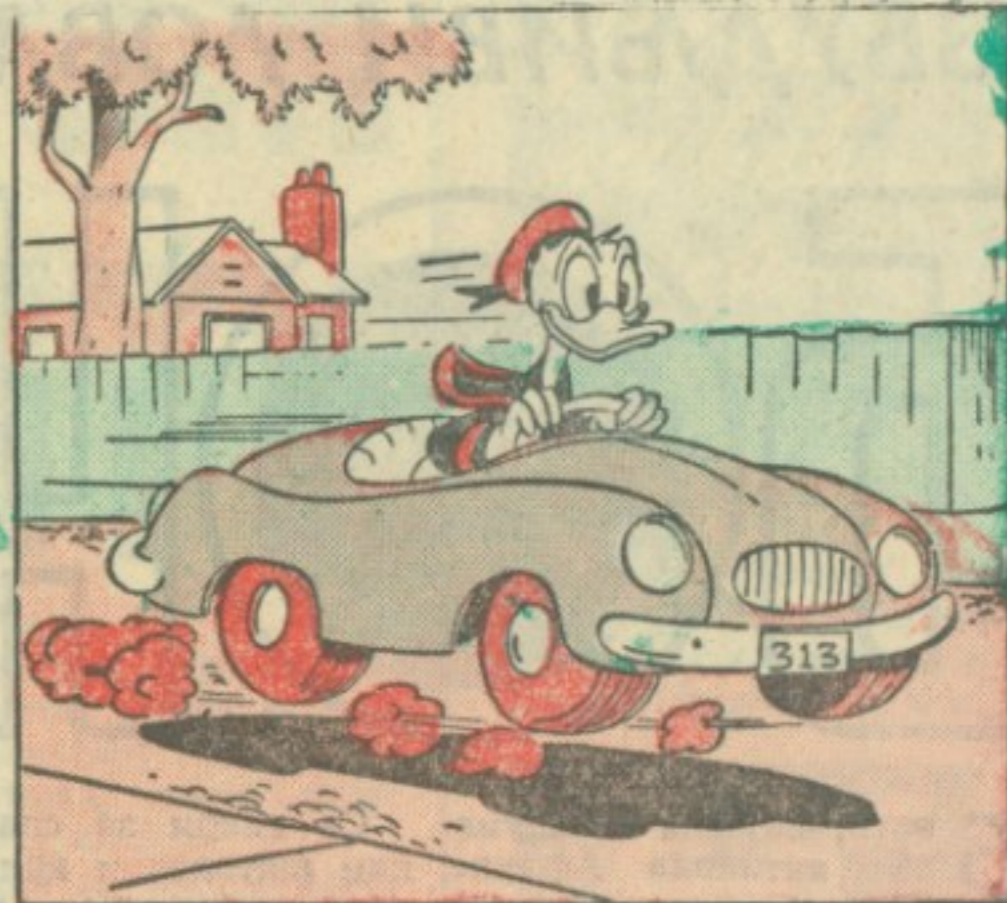
ПЛОД
ПАРАДАЈЗА
У ОБЛИКУ
ДЕТВИНА
СА ЧЕТИРИ ЛИСТА
НАШАО ЈЕ
НИНО КАРАРА
ИЗ РЕДБУА СИТИЈА
/САД./

ЈЕДАН
**ФАЛСИФИКОВАН
ЕНГЛЕСКИ СОВЕРИН**
КОЈИ ЈЕ ИЗГРАДИО НЕКИ
ШПАНАЦ 1880. ГОДИНЕ,
САСТОЈАО СЕ ОД НЕКОГ
СИБОР МЕТАЛА ОБЛОЖЕНОГ
ТАНКИМ СЛОЈЕМ ЗЛАТА
ЗБОГ ЧЕГА ЈЕ СМАТРАН
БЕЗВРЕДАН.
СИВИ МЕТАЛ ЈЕ КАСНИЈЕ
ИДЕНТИФИКОВАН КАО ПЛА-
ТИНА КОЈА ЈЕ 3 ПУТА СКУ-
ПЉА ОД ЗЛАТА

WALT DISNEY

ПАДА ПАТАК

СПОРТ

СЈАЈ И БЕДА РЕЈА ШУГЕРА

Реј Шугер Робинсон данас има 44 године према матичним књигама или 43 како он тврди. Његов сјајан, чувен стил данас блесне само на тренутак. Уместо петнаест рунди колико је некад трајао под условом да се нашао противник који ће толико да издржи. То је било у оно време кад су га готово сви стручњаци сматрали највећим боксером свих времена. Сада то је само сенка некадашњег Реја Шугера, која покушава да пркоси времену.

Где је онај Шугер који је једне ноћи 1950. године рекао одличном боксеру Џорџу Костнеру, који је дао изјаву новинарима да ће се ако победи Реја убудуће он звати Шугер: „Слушај, на свету постоји само један Шугер и то сам ја. Зато поздравимо се сада јер већ после ове рунде нећеш бити у стану да се поздравим“. И већ у првој минути Рејов чувени леви кроше погодно је браду противника, њему се муњевитом брзином придружио и десни директ и Костнер је био на поду. Пробудио се тек у сладноници.

Реј Шугер је освајао титулу првака у средњој категорији пет пута. Пре тога је био шампион велтер категорије. Познати боксер Хенри Амстронг предсказао је велику будућност Шугеру док је овај био још само млад почетник. Једне ноћи 1943. године када је изгубио меч од Реја

Шугера док су га пријатељи тешили и говорили му да је штета што није орео Шугера док је био млади, Амстронг је одговорио: „Чак да смо се борили у мојим најславнијим данима, опет бих изгубио“. И Амстронг је имао право.

Реј Шугер је изгубио само једну борбу техничким нокаутом а да га при том његов противник није уопште дотакао. То се десило 1952. године на Јенки стадиону у борби са Џоом Максимом. У сали је било врело као у паклу. Оба боксера су једва дисали. У четрнаестој рунди Реј је покушао да пласира један директ. Али, промашио је, оклизнуо се и пао лицем окренут поду. Мада је био при свести, одбио је да устане јер је био исцрпљен од топлоте. Лекарима су констатовали топлотни удар. Да је издржао те две рунде на ногама, сигурно би победио на поене јер је убедљиво одбио. Тако би освојио и титулу шампиона бантам категорије.

Када је почео да зарађује добро од својих мечева, Реј Шугер није жалио новац. Тако је, на пример, путовајући за Париз водио са собом пратњу од 17 чланова: од менаџера и тренера па до шофера, куvara, собара и берберина! У Паризу је Реј уместо да се припрема за меч против Ренди Терпина са којим је требало да се сретне у Лондону,

посећивао ноћне локале и, рауме се, изгубио је меч а тиме и титулу.

Ипак Шугер се осветио Терпину за тај пораз. У реванш мечу, који је одржан у Њујорку на отвореном стадиону у присуству преко 60.000 гледалаца, Реј је поново повратио своју титулу. То је био један од незаборавних мечева у историји бокса. Терпин је био одличан борац и није штедео ни себе ни противника. Ипак технички бољи Шугер је вешто избегавао и још боље враћао ударце. После десете рунде Реј је имао преимућство али му је у једном судару пукла аркада. Лекарима

су вртели главом. Реј је знао шта то значи. Они могу лако да прекину борбу и да тако Терпин победи. Требао је решити меч што пре.

Када је почела једанаеста рунда такву паљбу удараца боксерска публика још никада није видела. За свега 25 секунди Терпин се нашао на поду одакле није могао да устане ни после бројања. За тих 25 секунди камере су забележиле 31 ударац! Терпин је касније рекао новинарима да му се чинило да се пред њим налазио неки полип са стотину руку и он није више знао од које руке да се брани. Тим мечом Реј је поново повратио изгубљену титулу и зарадио чистих 767.626 долара, што представља највећу своту коју је један боксер доbio, изузимајући боксера тешке категорије.

Трагедија Реја Шугера била је у томе што ништа у животу није схватио озбиљно. Сви спорски стручњаци тврде да би он био највећи боксер свих времена да је спорт схватио озбиљно као што су то чинили многи други велики борци. Али за Реја Шугера све је то била забава.

После изгубљене борбе са Џоом Максимом 1952. године у којој га је у ствари победила топлота, а не противник, Шугер је напустио спорт и почео да наступа као степ играч у једном бару.

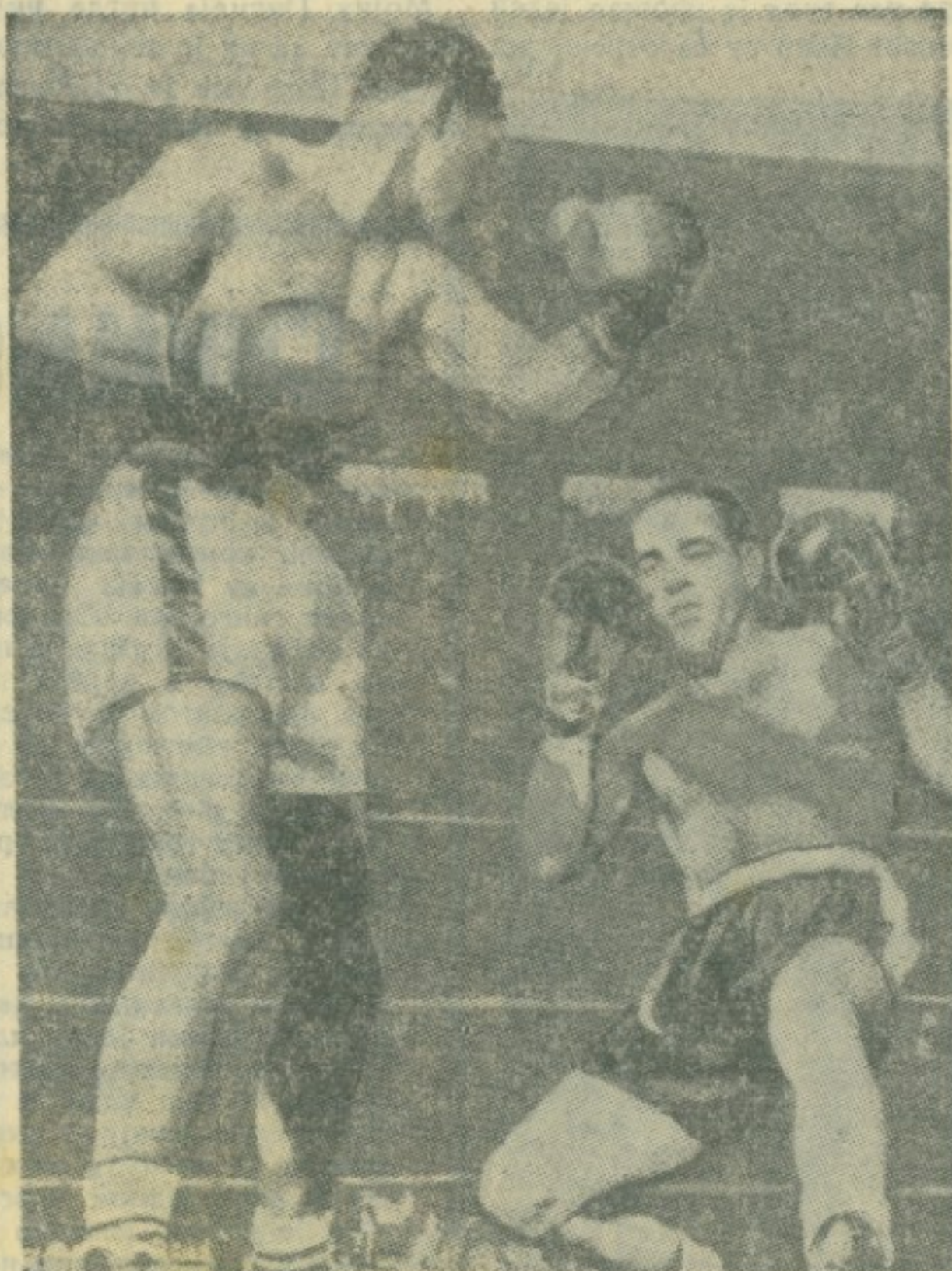
Онда је решио да све почне на почетку. Повратак на ринг није био много сјајан али упорни Шугер није мировао док осам месеци касније није поново освојио титулу светског првака у средњој категорији. У току ове своје каријере Реј је победио Базилија, Фулмера и Пендера и зарадио милион и по долара. Али новац је увек доносио несрећу Реју Шугеру. Научен да живи неуверљиво он је немилнице раси-

пао и новац, и време, и здравље. Већ почетком 1962. године почео је да губи прво од готово непознатог Дени Мајера, затим од његовог брата Фила Мајера. У јуну 1963. године пружена му је прилика да се сретне са једним од великих боксера тог времена Џоом Царделијем. Борба је одржана у Филаделфији. Шугер је пропустио и ту последњу шансу.

Сваки спорт захтева жртве. Међутим, Реј Шугер је ишао против природе и против времена и то му се осветило. Често је говорио за своје противнике да ће их смрвити за минут. Али прошло је било време када је он могао за 25 секунди да зада преко 30 страховитих удараца, које нико није могао да издржи.

Листа његових победа је виста фасцинирајућа. Од 172 борбе добио је 160 од којих 103 нокаутом док је само 12 изгубио. А губио је борбе само против слабих противника, које је потцењивао и није се припремао за меч. Сваки меч који је хтео да добије, ва који се бар мало озбиљније спремао, добијао је сигурно.

То је био славни Реј Шугер. Данас Реј Шугер нема од чега да живи. Сви милиони које је зарадио на рингу отишли су у неповрат и сада он лута као какав циркувант од места до места и бори се са сваким противником да би зарадио неку стотину долара. Људи долазе на те мечеве не због садашњег Реја Шугера, већ због некадашњег Реја који је одушевљавао гледаоце свуда где се појављивао. Ако се име Реја Шугера и сада појави с времена на време у новинама то име увек подсећа људе на некадашњег Реја а ништа на Шугера који данас тражи милост гледалаца да би му уделели неки долар.

УЗБУДЉИВИ ЛОВАЧКИ ДОЖИВЉАЈИ

БОНГО

ФАНТОМ АФРИЧКИХ ПРАШУМА

Бонго, највећа прашумска антилопа Африке, био је дуго времена велично окупацију, тајанствена дивљач. Тек је 1909. године амерички председник Теодор Рузвелт, један од највећих ловаца свих времена, као први бели човек одстрелио једног бонга. Од онда се могу на прсте набројати ловци које је послужила срећа да дођу до трофеја какав представља ова дивљач. При том је најчудновије што бонго уопште није тако ретка животиња као што се дуго времена веровало. Тајна његове неприступачности је у томе што га је при рода тако савршено заштитила да с лакоћом избегне сваки су

Са џаком за спавање, лаким шаторским крилом, неколико конзерви и карабином калибра 9,5мм одмах сам кренуо. Пратио ме је један момак који је неколико дана требало да замењује и кува-ра, један носач и тумач и два Пигмеја трагача. После дан и по хода стигли смо у престо где је бонго био виђен. Наредио сам да се поред једног шумског потока намести привремени логор. Пигмеји су себи саградили од грања мале колибе, покривене широким палмовим лишћем. Одмах смо кренули у трагање. После два часа вратило се један од њих с извештајем да је нашао траг дивљачи. Пигмеји, који

Наједном, Пигмеј који је ишао према мном стаде као укупан и даде ми знак руком. Пошао сам напред. Као стари ловац по прашумама настојао сам да се крећем нечујно. Сваког тренутка сам се надао да ћу угледати тајанствену дивљач. Али, ништа од тога. Само сам с времена на време чуо тихо пуцкетање сувих гранчица и шум лишћа као да се неко провлачи кроз густиш. Онда би и то престало. Наједном смо се нашли пред набујалом прашумском реком прљавокуте боје. Лица су нам се издужила од разочарања; траг је водио право у реку. Бонго је препливао реку и изгубио се. Сад је био сигуран на другој обали.

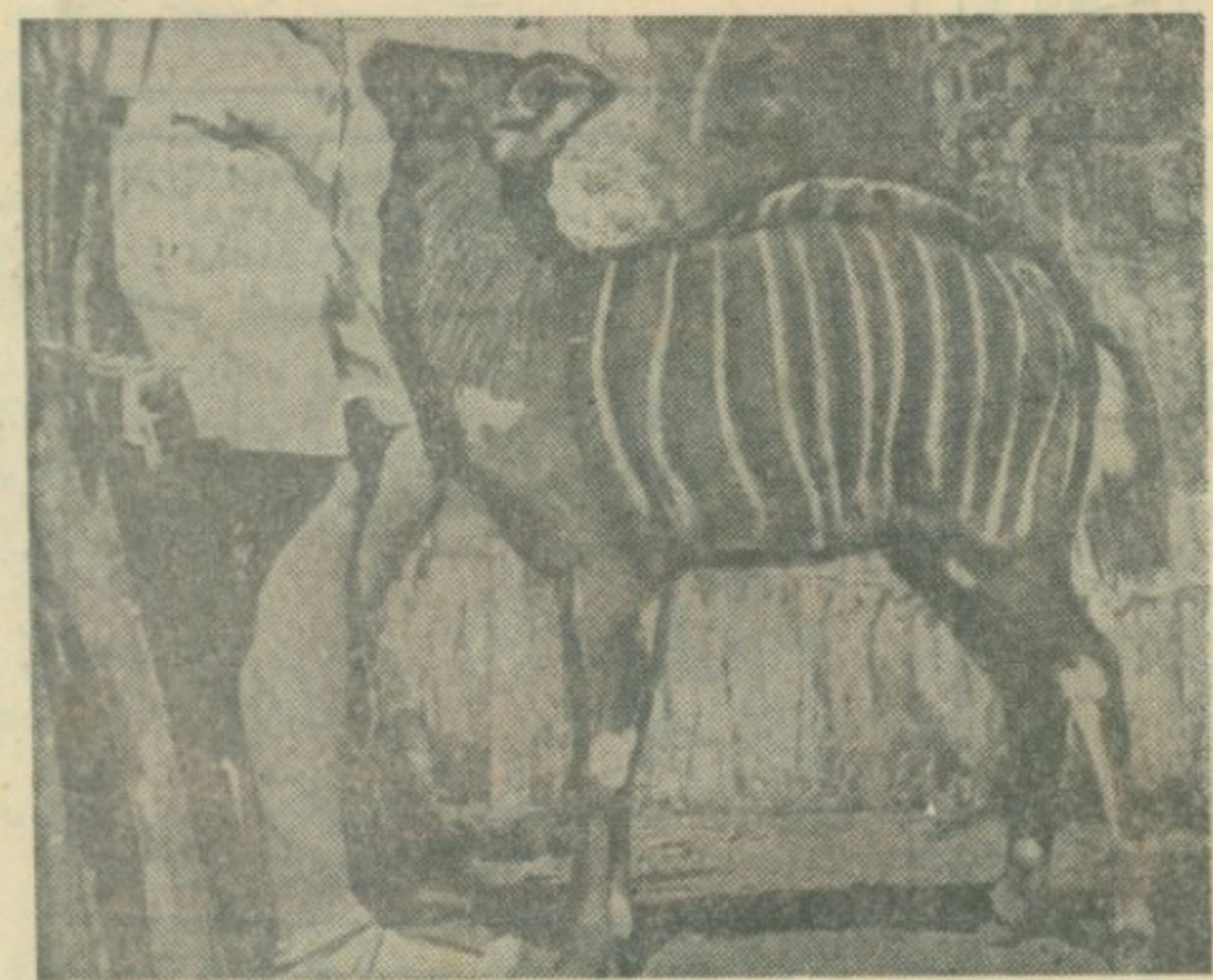
Прошао је месец, прошао и други и трећи се већ приближавао крају, а сва моја трагања за бонгом била су узалудна. Изгубио сам већ сваку наду да ћу доћи до овог драгоценог трофеја. Истина, још једном смо наишли на његов траг, али када сам већ мислио да сам близу циља, спустио се изненада страхан пљусак са муњама и тешком грмљавином. Смрачило се тако да се у густој прашуми једва видело на неколико корака. Са свих страна покуљала је вода. Једном речју, нашли смо се у правом паклу. Стао сам уз једно дрво мокар до голе коже а Пигмеји, који на себи нису имали никакве одеће сем појаса, чучнули су поред мене дрхтајући од хладноће и држећи над главама широко палмово лишће. Кад су после извесног времена сунчеви зраци поново пробиле кроз крошње дрвећа, нисмо више могли да пронађемо трагове бонга. Сад сам већ изгубио сваку наду да ћу се домоћи бонга.

Једног дана, после дугог безуспешног трагања враћао сам се у логор. Сунце је већ нагињало западу. Наједном ме заустави тихи звиждук. Два Пигмеја пажљиво су посматрали земљу. Невероватно: можда свега неколико минута пре нас туда је прошао један бонго! Иако су се отисци јед

чао сам нагло напред и искористио делић секунде када сам поново угледао бонга у свој његовој величини. Подигао сам пушку: оштар пуцањ и бонго је био мој! И то мужак са дивним роговима! Дрхтајући од узбуђења погледао сам његово повијено роговање. Кожа бонга имала је боју црвенкастог махаонија, на грудима и по трбуху имао је попречне светлоселе пруге. Глава му је била тамносива, длакава, невероватно велика, уши оивичене белим порубом на челу бела пегу у виду полумесеца, а на свакој вилицы такође две беле пруге. На врату и леђима имао је дугу усправну гриву тамне боје. Заштитне боје одоре ове највеће и најређе прашумске животиње управо су ненадмашне, такву заштиту природа је дала ретко којој животињи.

Одао сам дужну посмртну пошту фантому непроходних афричких прашума. По ловачком обичају ставио сам му у уста гранчицу пошкропљену крвљу. Убрзо су у близини запуцкетале ватре мојих пратилаца.

Мало је природњачких музеја на свету који у својим

АФРИЧКУ ПРАШУМСКУ АНТИЛОПУ БОНГО ЈОШ НИКО НИЈЕ УСПЕО ДА СНИМИ ФОТО-КАМЕРОМ У ЖИВОЈ ПРИРОДИ. ТЕК ПРЕ НЕКОЛИКО ГОДИНА ЈЕДНА ЛОВАЧКА ЕКСПЕДИЦИЈА УСПЕЛА ЈЕ ДА УЛОВИ МЛАДУНЧЕ ОВЕ ЖИВОТИЊЕ.

срет са ловцем. И не само што је ова велика пругаста антилопа невероватно плаха и опрезна, већ је и терени које насељава штите; она живи у најнеприступачнијим деловима влажних тропских шума од Либерije до Конга у које ловци нерадо залазе.

„Много година пре другог светског рата — прича чувени афрички ловац Е. Цвиллинг — ловио сам у подручју између Конга и језера Чад. Обичавао сам да и за време кишног периода скитам по прашуми. Ризиковао сам све могуће невоље и болештине само да бих уловио бонга. У насељима Банту-црнаца видео сам коже ове дивљачи, које су домороцима служиле као простирач за лежај; с времена на време добио бих извештај до је виђен траг ове велике антилопе или пак она сама. А ипак, сви моји напори пуних девет година били су узалудни. Наилазио сам на свеке трагове, констатовао место где се бонго задржавао неколико пута сам га штавише чуо кад би као авет пролазио кроз прашуму, видео сам и место где је ласао, али никако нисам успео да га макар и за тренутак угледам у непроходном густињу прашуме. О пуцању да и не говорим.

Кад је наступио десети кишни период мојих афричких лутања, кренуо сам у потрагу за шумским слоновима и горилама у близини реке Бумба, где се налазио мој главни логор. Недељама сам свакодневно претраживао велике делове мочварне прашуме. Још сам се надао да ћу, поред поменуте дивљачи, срести једног и бонга. Својим добрим пријатељима Пигмејима из племена Тики-тики поверио сам задатак да ме, ако наиђу на његове трагове одмах обавесте. Једног кишног дана дође у мој логор стари познаник Пигмеј и саопшти ми да је два дана раније видео и следни траг једног бонга јужно од реке.

МЛАДИ ЦРНИЦИ СУ ОДЛИЧНИ СТРЕЛЦИ

ПИГМЕЈИ ИЗ ПЛЕМЕНА ТИКИ-ТИКИ ЖИВЕ У ПРАШУМАМА. ОДЛИЧНИ СУ ЛОВЦИ. ИАКО СУ НАОРУЖАНИ САМО ЛУКОВИМА И СТРЕЛАМА

сам могао да пуцам да не угрозим живот човека, а ни Пигмеј није бацао копље. Опет је бонго био за мене изгубљен. Уочивши опасност са више страна, он је високо скочио и нестало у густињу.

Али бежао је свега неколико десетина корака, а онда га пас поново заустави. Потр-

Снимљено разбојништво

Један непознати филмски сниматељ-аматер недавно је пуким случајем снимио криминални филм у коме су главни јунаци прави гангстери. Лондонска полиција упутила је преко листова и радија позив непознатом љубитељу филмске уметности да се јави јер рачуна да ће захваљујући његовом филму брже ући у траг једној разбојничкој банди.

Према изјави очевидца, млади аматер је прошле седмице покушао да у Мејферу, мондеском делу Лондона сними једну плавокошу пролазницу у мини сукњи. И баш када је на њу уперено своју камеру девојка је прснула амонијак у лице једном човеку који је управо излазио из банке с ташном пуном новца. Био је то благајник неке фирме који је у банци подигао преко 10 мили оца динара за исплату неке делне зараде радницима и службеницима. У исто време из једног аутомобила да су искочила три човека: допрабили су ташну и девојку и нестали. Очеви ци тврде да је непознати младић кога је привукла мина-сукња, снимио целу сцену напада.

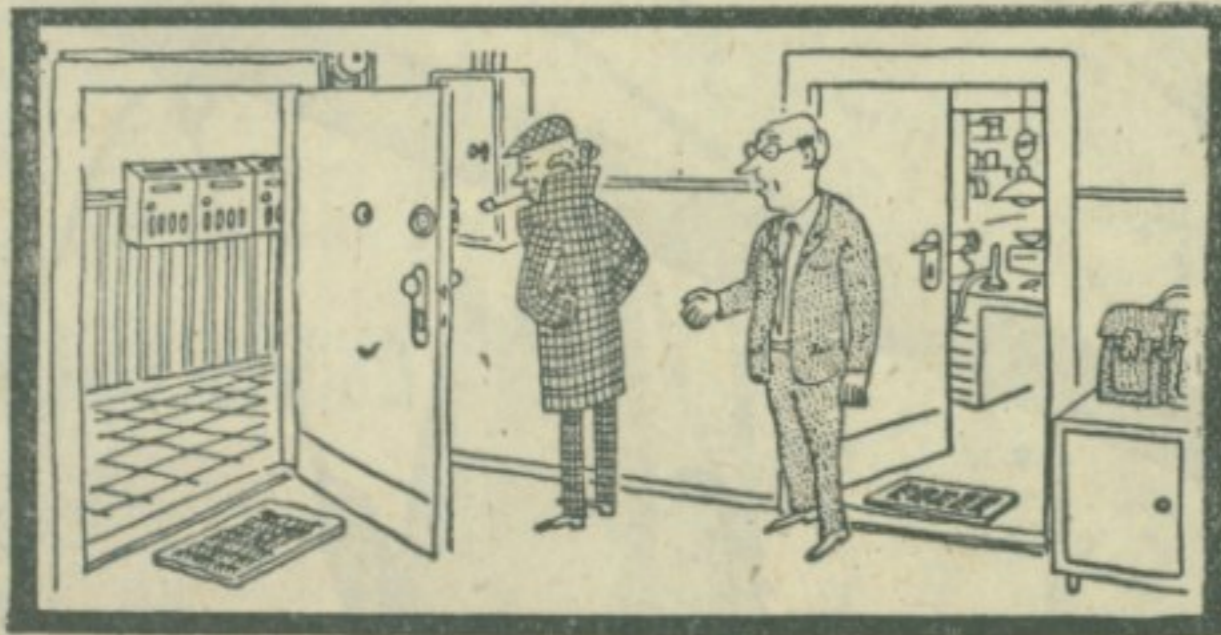
Цезар на бициклу

На једном каменом саркофагу који се чува у Националном музеју у Риму може се видети човек на возилу веома сличног бициклу. Саркофаг је стар најмање 2.000 година. Група италијанских археолога сматра да и бицикл мора бити исто толико стар. Овај закључак логично намеће два питања: није ли се можда Цезар шетао Капитолом на бициклу и не би ли требало одузети „славу“ онима које ми смаграмо проналазачима бицикла?

БУДИТЕ ДЕТЕКТИВ

НОЋНИ ДОГАЂАЈ

Одавно се нисмо срели с нашим старим познаником инспектором Вернером. Данас доносимо последњи догађај из његове богате прансе. Верујемо да нисте заборавили на који начин инспектор води истрагу и како решава најзамршеније случајеве. Зато и ви обратите пажњу на сваки детаљ у тексту као и на цртежима којима је текст пропраћен, јер се ту налази кључ тајне. За оне који не открију кривца одговор дајемо на 14. страни.

Судећи по свему провалника је требало тражити у једном од стана у згради у којој се налазила радња.

— Па — промрљао је инспектор — упознајмо се прво са онима који живе у стану који је најближи радњи.

Инспектор Вернер зазвонио је на вратима стана на првом спрату. Врата су се отворила и на њима се појавио, уплашен и збуњен, стари инспектор „познаник“ Ерих Пинкелцер.

— Драго ми је што вас видим, инспекторе. Чему имам да захвалим за овако рану посету? Нешто се догодило?

— Не узнемиравајте се. Ништа нарочито. Видите, неко

је ноћас посетио јувелирску радњу и том приликом му се нешто залепило за прсте.

— Ви сумњате, инспекторе, да је то моје дело? Али, ви добро знате да се ја већ одавно не бавим тим занатом.

— Да, знам то, али ја бих ипак хтео да чујем шта сте синоћ и ноћас радили.

— Ништа нарочито. Јуче сам цело вече провео код куће. Попио сам коју флашу пива, пушио пет цигарета и читао криминални роман све док нисам заспао. Узбудљива књига, инспекторе. Могу вам је дати кад је прочитам.

— То је било синоћ. А ноћас?

— Чврсто сам спавао. Ус-

Догодило се то једне тамне, кишне ноћи. Улица обавијена мраком била је пуста. Али, шта је то? Неки чудан, једва чујан звук нарушио је тишину. Промакла је једна сенка, шмугнула према јувелирској радњи. Ено је, црни се између тезге и витрине. Неције руке грозничаво се покрећу. Поново је сенка промакла улицом. И поново тишина...

Ујутру, као обично, испиши шољицу вреле црне кафе Готлиб Барнике је изашао из свог стана и кренуо према јувелирској радњи која се налазила у истој згради. Наједном... Барнике је застао као укопан. На вратима, око браве, виделе су се свежје огреботине. Предосећајући нешто лоше Барнике је улетео у радњу. А после пет минута у стану инспектора Вернера зазвонио је телефон.

Ускоро су Барнике и Вернер расправљали о ноћном догађају.

— Однето је драгоцености за око 220 хиљада марака — казао је Барнике. Очајан сам.

— Нисте приметили ништа необично? Када сте јуче напустили радњу?

— Нешто пре затварања радње дошао је мој син. Био је због нечега страховао збуњен. Морао сам да му донесем шољу јаког чаја. Заједно смо отишли из радње.

Инспектор Вернер замолно је Барника да се присети, из минута у минут, свих догађаја из претходне вечери. Наједном је инспектор узвикнуо:

— Кажите, зар нисте чули звоњење звонца на вратима радње?

— Не, очигледно га је неко још раније покварно: оси гурач у подруму био је извађен.

— Јесте ли већ неком причали о овој провали?

— Не, инспекторе. Одмах сам вама телефонирао а до вашег доласка овамо нико није долазио.

Пошто је пажљиво разгледао место догађаја, инспектор се замислио.

Ко је провалник?

тао сам тек пре пола часа, на месту постељу и баш сам се спремао да извирим на улици и видим исплати ли се да пођем у шетњу.

— Хвала, Ериче. Искористићу вашу љубазну понуду да са задовољством прочитам књигу.

Идући стан налазио се на другом спрату. Господин Ферстер мирно је отворио врата и учтиво позвао инспектора да уђе. И не понудивши га да седне, Ферстер је одмах запитан.

— Па, господине инспекторе, о каквој се новој провали ради?

— Неки незнанац обио је синоћ јувелирску радњу у овој кући. Хитао сам да вас питам где сте били синоћ?

— Синоћ! Ја сам се овог тренутка вратио у стан. Само сам стигао да скинем капут и сад сам намеравао да распукујем кофер. Пре недељу да-

на морао сам хитно да отпукујем по службеној дужности и зато ми не замерите за овај неред. Ја живим сам и стан ми обично спрема сусетка са спрата али када сам одсутан не дозвољавам да ико овамо долази. Чак ни кључ никоме не остављам.

— Да, да, све ми је јасно — прекинуо је инспектор Вернер Ферстерову бујичну реч. — Наставите започети посао. Ако буде потребно узету слободу да вас још једном узнемирам.

Прешавши погледом по соби инспектор се опростио.

Та прва посета није учинила ствар ништа јаснијом. Инспектор се упутио другом стану. Врата на њему била су полуотворена.

Опрезно, трудећи се да се не чује, инспектор је ушао у узан ходник. Из собе су допирали збуњени гласови.

— Молим те да ме оставиш на миру. Ја добро знам чиме се то обично завршава...

— Молим за извињење — рекао је Вернер улазећи у собу. — Врата су била отворена иначе бих ја, разуме се, звонио. Морам да вам поста-

вим неколико питања. Пре свега, ако сам добро обавештен ви у стану живите сами.

— Да, господине инспекторе — збуњено је одговорио младић.

— А ко је онда ова дама? — То је моја познаница Керстин. Тачније речено вереница. Ускоро ћемо се венчати.

— Схватам. Нећу вам више сметати. Још једном вас молим за извињење — рекао је инспектор, али је ипак, пре него што је пошао, пажљиво погледом обухватио собу.

Пришавши суседном стану, исправно — помислио је ниса спектор и закуцао.

— Звонце је, очигледно не-

С оне стране врата ништа се није чуло. Инспекторово нестрпљење је расло. Изненада његову пажњу привукле су капљице воде испред врата.

та. Траг од капљица водио је према степеницама, затим до подрума одакле су се слабо осветљеним ходником протезале до врата од дворишта. Инспектор је пажљиво отворио врата и ступио у двориште окружено високим ѕидом. У дворишту је нека жена простирала рубље.

— Ало, фрау Крајзел, шта ви радите када не простирете рубље?

— Шта ви себи дозвољавате, млади човече? Ја сам честита жена...

— Неоспорно. Питао сам вас из професионалне радозналости.

— Ако вас то баш занима, ја сам домарка. Поред тога, чистим и јувелирску радњу.

— Јесте ли је и синоћ почистили?

— Свакако. Али, извините ме, страховито се журим. Треба да идем код сестре која је такође домарка, само у су седној згради. Њена кћерка, моја сестричина, има вечерас веридбу. Треба још поклон да купим. Знате и сами, ако дођете без поклона људи одмах почну да оговарају.

— Разумем вас. И молим за извињење.

У глави инспектора Вернера ковитлале су се неповезане мисли: тамна ноћ, пљачка, драгоцености, јувелир...

Наједном му је кроз мозак, као муња, синула мисао. Све је било јасно као дан. Брже!

На кога је инспектор Вернер посумњао и зашто?

Црвени вук

Црвени вук или како га још зову дугоухи пас (латинско име *Urocyon megalotis*) живи у Јужној Африци. Отоцион је ноћна животиња слична шакалу, има широке уши, густ реп као у лисице и доста дугачке ноге. Даљи је рођак сахарске лисице. Дугачак је просечно нешто мање од метра заједно са репом. Боја његове густе дуге длаке прилагођена је шикари у којој живи, при дну је жућкаста у средини тамнија и при врху се преслијава црвенкасто. Крзно на ушима, ногама и репу је смеђе боје.

Међутим, и поред тога што се отоцион креће само ноћу а дану крије по шикари, он је не чини зато што је плашљива животиња. Чим се спусти мрак кроз шикару почиње да одјекује његово злокобно завијање слично шакаловом. Тада он креће у потрагу за пленом.

Крволочни месождер отоцион је добро „наоружан“ — има далеко више зуба од осталих сисара: 48. Међутим, и поред оволиког броја зуба отоцион у избору исхране показује необичан укус — главну посланицу му представља једна врста скакаваца.

ЈЕДНА ЛОКОМОТИВА — ЈЕДАН ФРАНКА

Музеј у Вернеју у Француској обогатио се недавно још једним експонатом: моделом локомотиве на пару из 1896. године. Држава је ову локомотиву продала још 1958. године симболично за један франак. Оригиналност ове локомотиве је у томе што има две кабине за возача, једну напред а другу позади, тако да при маневрисању не мора да се окреће.

Уређује: Паја Патак

Одговор Рајн

— Рајо, теби је седам година а слабо си се развио. Остало си мали исто као и овај мој итап каже му чика Баја.

— Да, али знам ли ти колико има година твој итап.

Влајино зноње

— Чика Баја — каже Влаја — ја умем нешто да радим и што ти не знам.

— А шта то, дете?

— Да растем.

Не иде кући

Пера Ждера остао мало ду-же у кафани, на кренуо и стао да пева улицом.

— Освиљни људи не певају ноћу улицом када се враћају својој кући — каже му дежурни полицајац. — Зар вам то није познато?

— Знам, каже Пера, али ја још не идем својој кући.

Не зна...

Чика Стаја отишао у ресторан и кад угледа столњак одмах позва келнера и рече: — Келнер, молим вас реците ми када сте последњи пут променили чаршаве?

Искрено да вам кажем, чика Стаја, не знам. Овде сам тек месец дана.

Расејани Поја

Паја се задубио у неку књигу. Влаја га зове и каже:

— Ујка Паја, ручак је зотов и чека...

— У реду, реците му нека мало седне и причека, одмах ћу доћи.

Искрени Рајо

У школу дошао нов учитељ и каже:

— Драга децо бићемо добри пријатељи. Ви ћете ми увек лепо и искрено да кажете све оно што вам лежи на срцу?

Раја то једва дочека, устаде и рече: — Учитељу, мени је овде веома досадно.

Попој у Венецији

— Попоју, где си, одавно те нисам видео? — пита га Мики.

— Путовао сам. Ето, био сам и у Венецији...

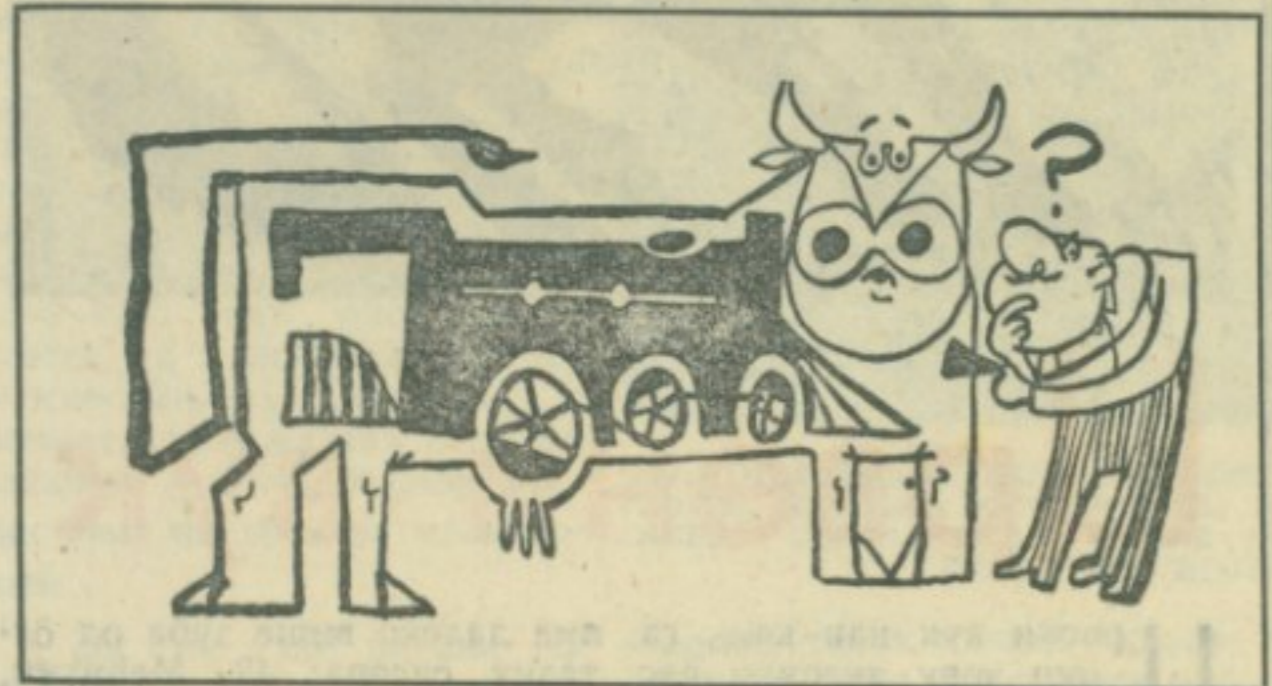
— Збиља, а јеси ли видео и оног млетачког лава?

— Како да не. Баш су га чувари хранили док сам пролазио покрај њега.

НЕОБИЧНА ЗБИРКА

Доцент Московске ветеринарске академије Тарасов има необичну збирку. Он је последњих година извршио 220 операција на кравама, воловима и биковима који су занемогли због тога што су заједно с храном, прогутали и разне предмете. Ти предмети и сачињавају његову збирку у којој има: ексера — 1824 комада, парчади жице — 612,

56, оловних пломби — 49, укусница — 28, шналица за косу — 26, кугличних лежаја — 23, дугмета — 17, шнала за женске ципеле — 11, точкића из зидних часовника — 9, порцуланских изолатора — 7, металних затварача за боце — 6, брошева — 4, меткова — 3, кашчица за чај — 2, футрола за кармин — 2, металних направа — 2, шпулни за шиваће

шиљатих комадића метала — 363, завртања — 151, игала за шивење — 123, игала за грамофон — 104, сребрног новца у вредности од 39 рубљи, навртки — 92, кључева — 86, шпенацли — 66, комадића стакла —

машине — 2, заклопаца од женских ручних сатова — 2, вадичеп — 1, виљушка — 1, комадић сломљених начоара — 1, зубна протеза — 1, упалач — 1, бурма — 1, варалица за пецање — 1, орден „Слава материнства“ — 1.

ЈЕДРИМА ПРЕКО САХАРЕ

Пут кроз Сахару није нимало лак било које возила да је у питању, а поготову ако се састоји само од шасије и једара као што је случај са сувоземним једрилицама које видите на нашој фотографији. Зато је разумљиво што је вест да ће се ускоро одржати такмичење возача 12 сувоземних једрилица кроз Сахару у дужини од 3000 километара изазвала велико интересовање спортиста. У трци учествују возачи из разних земаља а заједничко им је једно: љубав према овом напорном и опасном спорту.

Чланови екипа стартоваће у Коломб Бешару на југу Алжира а циљ се налази у граду Нуакшоту, престоници Мауританије у приобалном појасу Западне Африке. Трка ће трајати месец дана а

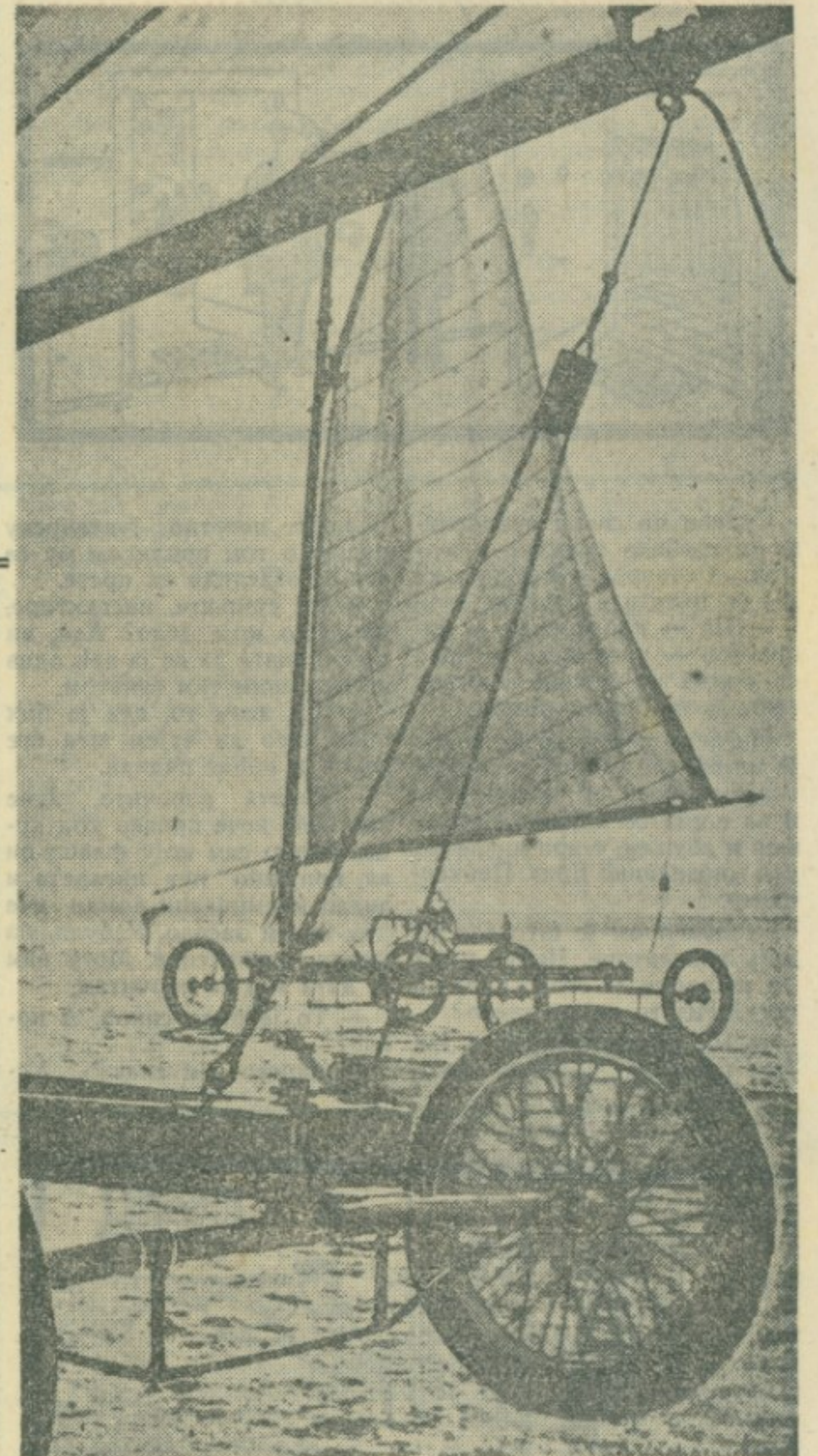
учесници ће стазу савладати у десет етапа. За то време ће се два возача смењивати наизменично, јер због дужине и напорног пута један не би могао да издржи цео терет пута сам. Да би возачи били безбеднији пратиће их ципови и авиони који ће возаче, уколико се деси да погреше правац пута, враћати на стазу.

Сувоземне једрилице које учествују у трци већ су испробане у близини Аркашона у Француској и имају следеће карактеристике: дужина им је преко 3 и по метра, једра имају површину од 15 квадратних метара а укупна тежина возача и возила треба да износи најмање 250 килограма. Возила се крећу помоћу ветра а и због тога ће се трка одржати зими, јер онда у Сахари дува повољнији ветар.

времена остале су гравире које показују возила у пуној трци.

Проналазак Симона Стевана је био заборављен све до 1898. године када су млади белгијски спортисти браћа Димон, покушали да направе кола са једрима. Она су била примитивна: на обична кола привезали су великог амаја од хартије. Касније су усавршили свој изум додајући му једра и издужујући шасију. Дотерали су и точкове који су у почетку били обични кругови од гвожђа или округле дрвене плоче.

Док су они испробавали своје возило на дугим песковитим плажама крај белгијске обале, у Француској се

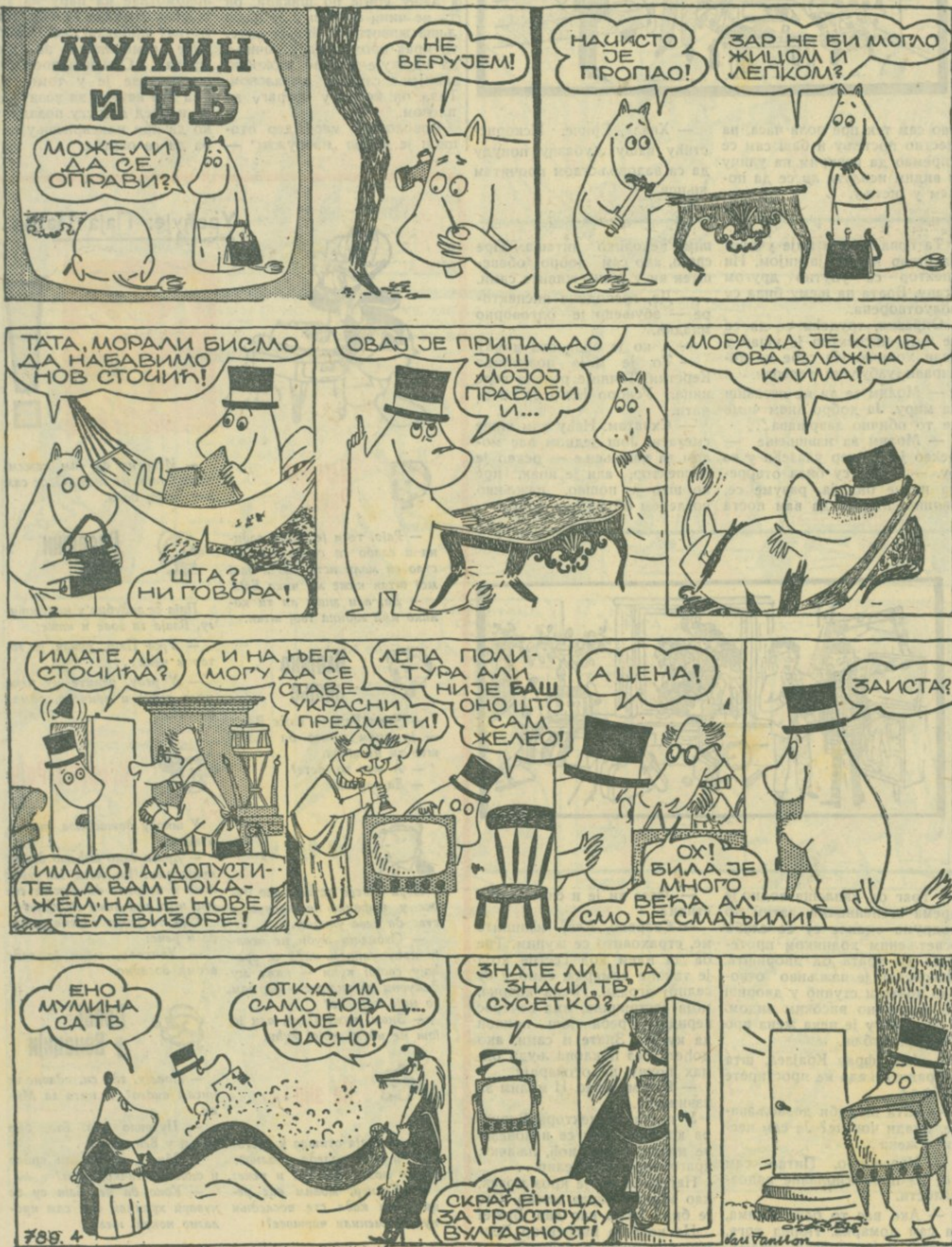

много пре почетка наше ере. Године 1200. за време династије Танг Кинези су се служили „пловидбом помоћу ветра“ за превоз војника и роба.

Модерна верзија овог возила настала је у Белгији, почетком VII. века. Њихов конструктор био је математичар Симон Стеван. Његово возило било је прилично незграпно и имало је једно или два четвртаста једра. Ипак је могло да превезе и већи број путника уколико је дувао погодан ветар. Из тог

у исто време један човек интересовао за једрење по сувом. На жалост Ардело он је покушао да усаврши возило које се називало „аероплаж“. Био је то Луј Берлио, познати француски инжењер, конструктор авиона и први човек који је прелетео авионом изнад Ламанша. Касније су и други усавршавали сувоземну једрилицу све док није добила данашњи облик и тако постала спремна за трку која ових дана почиње у северној Африци.

МУМИН И ВАМПИР

ПАТКОВ МАРШ

Питер Паркс, патак из Блин Тефолга у Велсу, спровео је своју намеру. Да патак, који има пуно име и пре зиме, не би и по други пут покушао да се врати свом старом господару, нови му је подсекао крила. Питер Паркс се „одлучио“ на пешачење. Гегао се асфалтираним друмом девет километара, затим је скренуо удесно и преваливши још девет километара стрмог и кривудавог пута стигао је пред кућу свог старог господара Хејдна Ивенса. Овај је био дирнут: „Нећу га више приморавати да остане код новог газде. Враћу му новац и задржати Питера који је својим маршом заувек освојио моје срце а себи осигурао старост. Чуваћу га све док не угине при родном смрху.“

РИБАРСКА МОДА

На улицама приморских насеља у Италији могу се видети жене рибари са оваквим „фризурама“. То, разуме се, није коса, већ клубад пређе од које оне плету мреже.

Пријатељска шала

Пријатељи Ота Декера, гостионичара из Ханауа, у Немачкој, климали су главама с чудним изразом на лицу: „Кафа је одлична али ипак има некакав чудан укус. Мирише на пиво“. Мало касније из кухиње се чуо зачућен глас Декерове супруге: „Ото, дођи да видиш како вода има необичну боју и како се при прању судова пени иако у њу нисам ставила детерџент.“

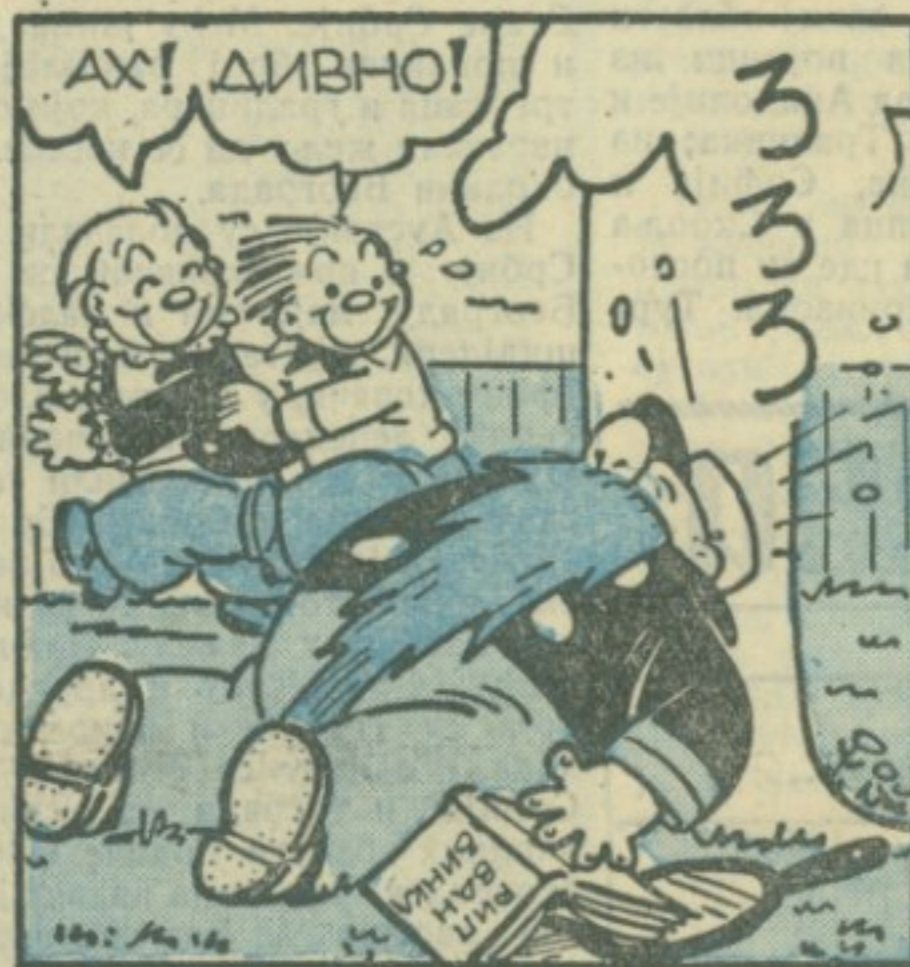
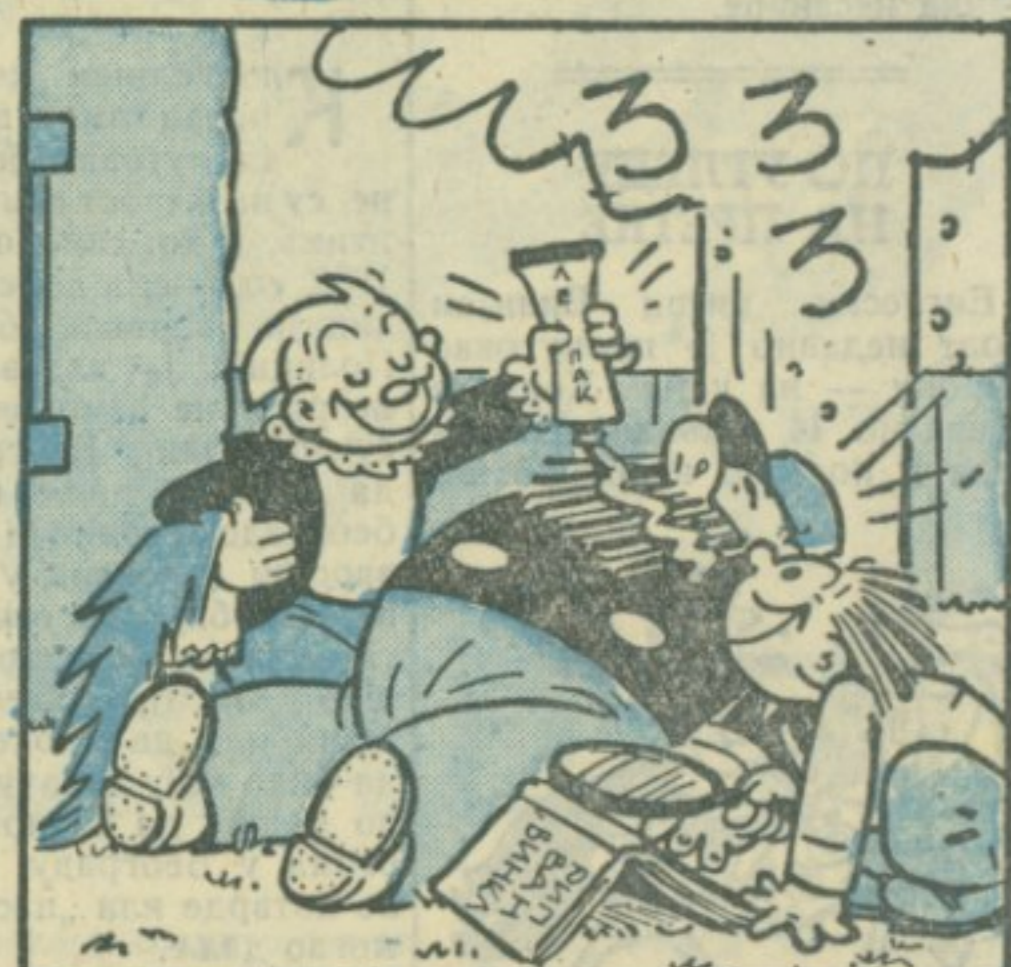
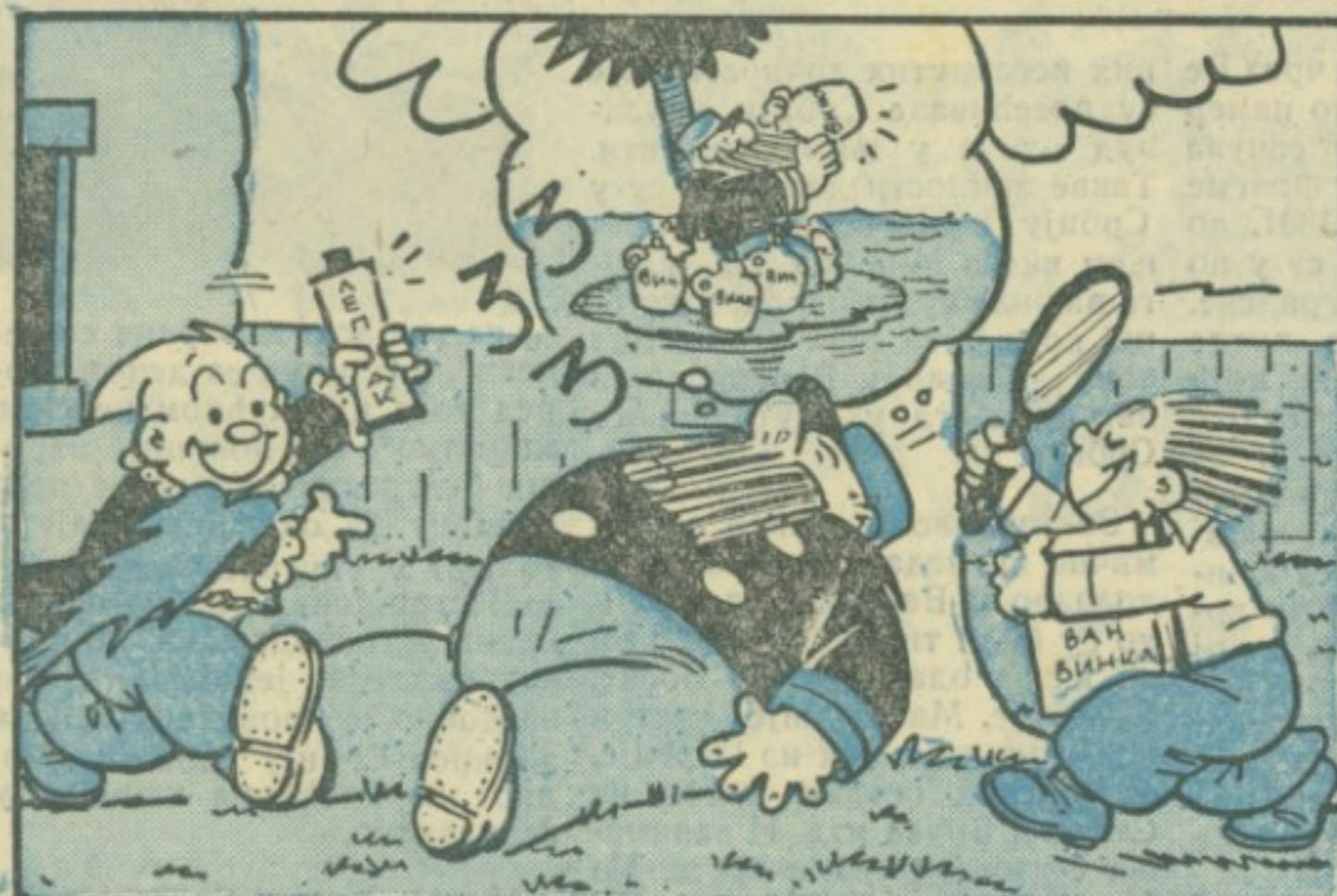
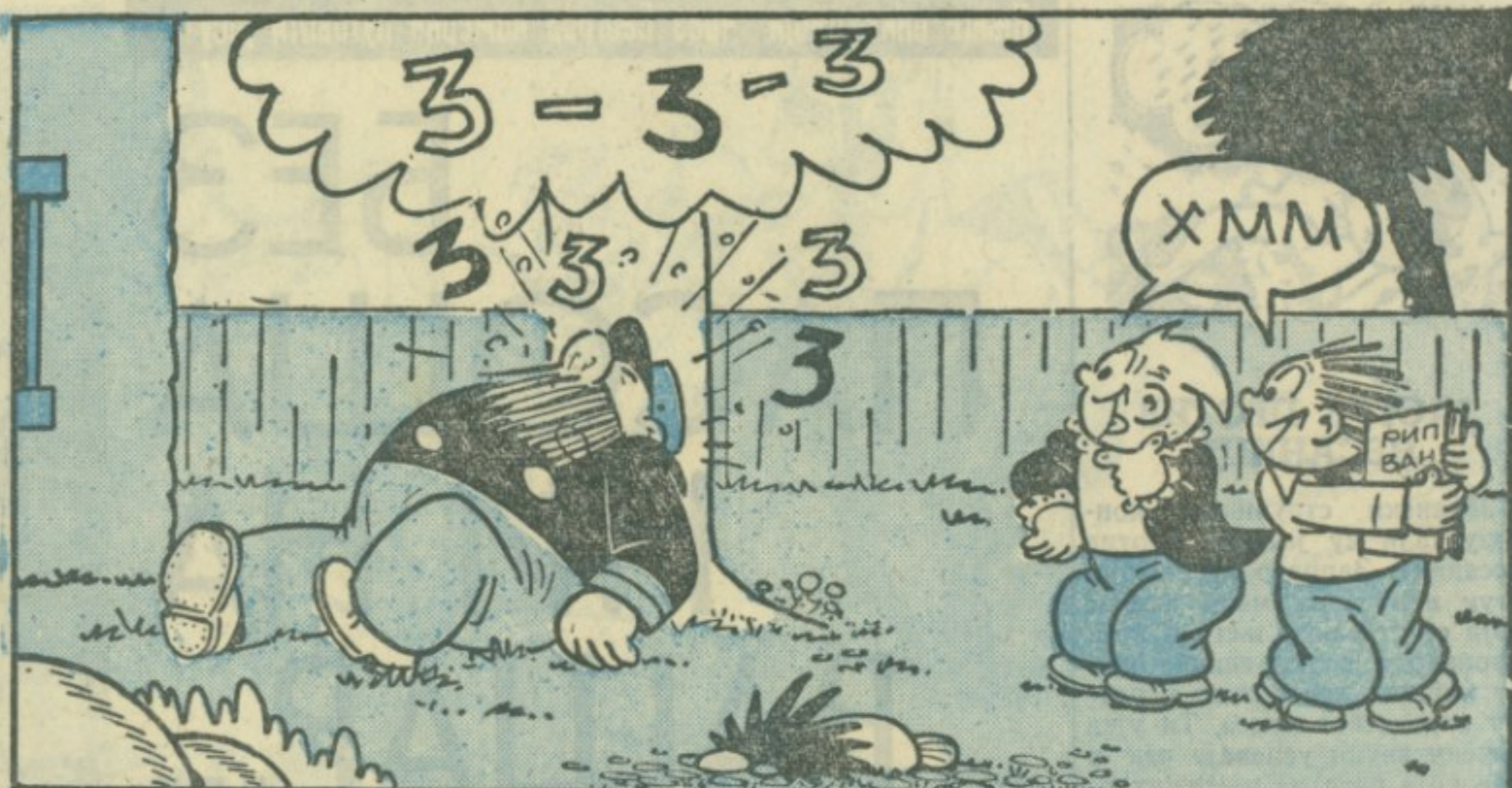
Гостионичар је ставио под кухињску славину чашу, напунио је и стручно установио: „Франкфуртско извозно пиво. Невероватно.“

Међутим, када се сетио да је дан раније у кући био водонисталатер, његов стари пријатељ, ствар му је постала јасна. Он је, наиме, кухињи водовод спојио са огромним буретом пучињ пива.

ИНВАЗИЈА ЖАБА

Необичну инвазију доживео је совјетски универзитетски град Саратов на Волги: читава војска жаба прошла је кроз град скакућући кроз улице преко, плочника, кроз вртове и дворишта све до брда Соколов. Како доноси листови, на једном квадратном метру могло се избројати 50 животиња. Сматра се да је у жабљој „инвазионој војсци“ било укупно 100.000 жаба. Професор зоологије на универзитету у Саратову Ларин објаснио је да се неких година жабе страховито размноже и да тада крену да траже погоднија обиталишта. У овом случају, због радова на канализационом систему створила се у близини града баруштина где су се жабе брзо размножавале. Када је почело исушивање баруштине оне су кренуле да траже нов животни простор.

Пре неколико година у близини Ростова забележена је слична „сеоба“ жаба, само оне нису „пловале“ преко самог града.

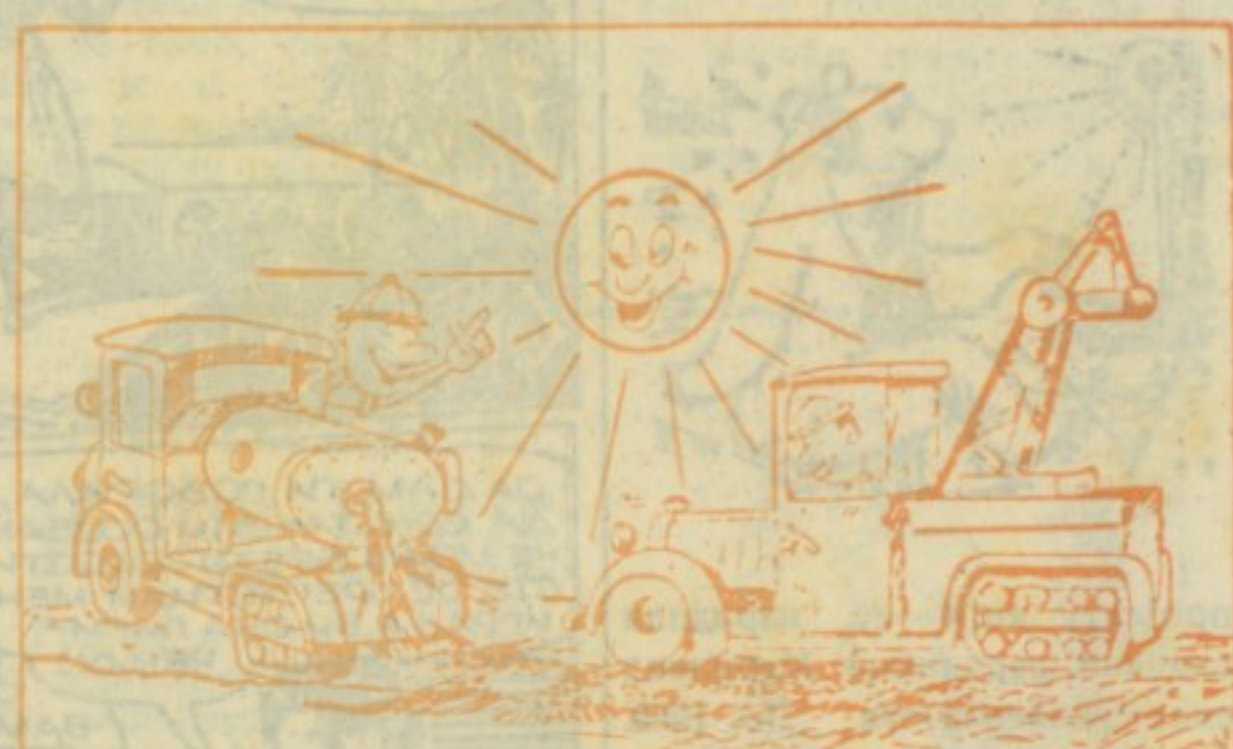

ДВЕ ЗВЕЗДЕ У ГРБУ

Швајцарски град Рајнфелден дочекао је једном толико гостољубиво немачког цара Фердинанда I (1556—1564) да је он, желећи да награди његове становнике, понудио да им испуни сваку жељу. Град је могао да тражи новчану награду или ослобађање од свих дажбина. Међутим, грађани Рајнфелдена тражили су само дозволу да свом звезданом грбу додаду још две звезде.

„МОТОРИЗОВАНА“ ГУМА ЗА БРИСАЊЕ

Једна хамбуршка фирма почела је да израђује универзални апарат за брисање. Гума, саставни део апарата, покреће се помоћу малог мотора. „Моторизована“ гума олакшава брисање и искључује могућност оштећења пртежа. Јер, брисање се врши помоћу веома брзог хретања гуме а не притиском на хартију. Цео апарат, намењен техничким цртачима, тежак је 200 грама.

ЕКСПРЕСНИ ПУТЕВИ У ПУСТИЊИ

Петролејске компаније у Арабији израђују путеве за своје потребе на веома једноставан начин: усипани песак поливају сировом нафтом и за свега неколико минута под утицајем сунчевих зракова створи се тврда маса слична асфалу. Ови путеви могу да издрже и најтежа возила.

ЈАСТУК ПРОТИВ НЕСАНИЦЕ

Јапански стручњаци конструисали су јастук против несанице. Заправо не сам јастук већ један мали апарат који се ставља у њега и који производи звуке сличне шуму кишних капи, само у ритму спавачевог пулса. Ти уједначени звуци успавају чак и оне који пате од најтежих облика несанице.

ПО УГЛЕДУ НА ПРЕТКЕ

Енглески писац Вилијам Холт недавно је пропутовао Европу — на коњу. Холт је превалио 14 хиљада километара и посетио неколико зе-

маља. Као некад стари ратници, ноћивао је на слами по ред свог четвороног пријатеља.

НАВИКА

Када се бразилски трговац Родригез де Пинхо венчао у Рио де Жанеиру, потписао се у матичној књизи онако како

је навикао да то у својој радњи свакодневно чини: „Мануел Родригез де Пинхо и компанија“.

МЕДВЕДИ И САТЕЛИТИ

Број белих медведа стално се смањује. Научници чак више немају тачне податке о на викама и рејонима које насељава овај „господар Арктика“. Та празнина можда ће бити попуњена захваљујући

пројекту који су израдили стручни сарадници Мерилендског универзитета. До 1969. године око 50 поларних медведа „добие“ минијатурне радио-отпремнике који ће бити уграђени у нарочите огрлице. Радио-сигнали ових апарата стижаће до вештачког сателита „Нимбус“ лансираног у поларну орбиту Земље. На тај начин четвороноги радисти сами ће давати податке о месту свог пребивања и својим миграцијама.

Књиге оних „који чрез Београд намерни путовати јесу“...

БЕЗ ПАСОША НИ НА ВАШАР...

Књиге оних „који чрез Београд тамо и вамо намерни путовати јесу“ сачуване су на жалост само у фрагментима, и то само од 1831. до 1836. године, а вођене су у полицији вароши београдске. Полиција је издавала путне исправе не само за оне који су долазили у Београд па отуда кретали даље него и за београдске грађане који су из вароши одлазили у унутрашњост Србије. Из ових се књига види да је свако ко је дошао у Србију и хтео да у њој живи или да прође кроз њу на било коју страну — требало најпре да се пријави властима у Београду. Без њихове потврде или „пасоша“ није могао даље.

Ове књиге показују, на пример, да су 1834. године у Београду биле издате 2.153 дозволе, а 1835. само 1846. да би идуће 1836. године већ јула месеца било око 1250 издатих пропусница, односно пасоша. У тим књигама нема зебележе

них истакнутих личности које су посећивале Србију, и узалуд их је у њима тражити. Такве личности долазиле су у Србију с посебним одобрењем кнеза Милоша. Ове књиге важиле су за народ, и то онај који је са свих страна Балкана долазио у Београд, или пак из њега у унутрашњост Србије.

Занимљиво је, макар и лети мично погледати списак, ко је долазио у Београд, одакле, и ко су били ти „пришелци“. Било их је одакуда: из Босне, Бугарске, Македоније, Аустрије, Анадолије, чак из Персије, са јонских острва, потом из Смирне, Бруса итд. И занимања су им од сваке врсте. Из Македоније су долазили, углавном печалбари, па потом избеглице чији су домови спаљени. Ови последњи долазе с мноштвом „садруга великих и малих“. Тако је, на пример, 28. јулија 1834. године у Београд стигао Наум Стеријин из Битоља, свакако Цицарин

— са „сијасет магарца са сеппети“, а у њима са децом; поред тога и с кућном чељади, мноштво“. Од полиције вароши београдске добио је пропусницу да оде „на вилајет“, то јест у унутрашњост Србије. Истог дана Станиша Цвеја новић, „господар из Модрича“, са својих једанаест друго ва добио је пропусницу да даље кроз Србију може слободно „да прође на хаџилук у Јерусалим“.

И тако су се у Београду стипали људи из свих области Балкана: турски војници из разних посада од Анадолије и Дринопоља до Травника; из Сарајева, Видина, Софије и Солуна, из Шапца и Скопља и из свих места где су постојали турски гарнизони. Тур-

ски војници прогутали би кроз Београд из њега убрзо нестајали, јер нису били нимало пожељни.

Било је и такозваних бећара, нарочито из Босне, па из лесковачког, нишког и видинског пашалука. Некада су, за време устанака, долазили у Србију као борци, а сада као „аргатари“, „сараоци“ — радници. Сви они одлазили су „на вилајет“ да нађу зграде у слободној Србији. У овим књигама забележено је мноштво дошљака из Македоније и Старе Србије. Међу њима је и приличан број занатлија, трговаца и градинара, који су изражали жељу да се населе у околини Београда.

Из Аустрије су долазили у Србију и пријављивали се у Београду мајстори и калфе: шнајдери, шустери, шмитови (фини ковачи, у ствари „шлосери“, лецедери (колачари), Одатле су се разилазили по свим местима у Србији. Број трговаца је исто тако био велик, нарочито за време великих вашара у Ваљево, Пожаревцу, Крагујевцу и другде, који су трајали и неколико дана. Тада су се стицали у Србији и трговци из свих околних области. Године 1836. београдска полиција издала је 106 „пасоша“ за Ваљево, што за трговце и занатлије, па потом и за бећаре. Ови последњи на вашарима могли су увек да се запосле, помажући у продаји и извикујући „сеп-пап“. У време великих вашара у појединим местима Србије, београдска чаршија остајала је готово пуста. У дућанима и радњама остајао је само по неки ћирица (шегрт) с мајстором.

И савски и дунавски аласи морали су да буду снабдени пасошом београдске полиције. У њима је било означено да ће ловити рибу „уза Саву и низ Дунав“. Занимљиво је да су београдски аласи из тог времена углавном Турци из вароши и из предграђа, а ловци на пијавице по барама Срби и дошљаци из Аустрије, јер је то био врло уносан посао.

Сви који су долазили у Београд и одлазили из њега морали су бити снабдени путним исправама у којима је тачно назначено ко су и каквим се послом баве, одакле су и куд су намерни да пођу. У сачуваним „путничким књигама“, иако фрагментарним наведено је хиљаде њихових имена и мноштво занимања. Велики број од њих представљао је, додуше, само „пролазеће“, тј. транзитне путнике, али су се многи задржали у Београду и у Србији, насељивши по свим њеним местима.

Неки су из Београда прелазили у „Бесарију“ (Аустрију) и нестајали ко зна где, нарочито они који су долазили из далеких македонских градова: Скопља, Битоља, Велеса, Кавадара. Било их је из Сераза, Тетова, Охрида и града Салоника (Солуна), из Корче (Албанија). За сваког се од домаћина који је са собом повео „своје си“ каже да је „наш човек“, а у Србију да је дошао „због невоље“ и у њеном „вилајету“ тражи „смирење“.

Од свих који су стигли у Београд у тим годинама, можда је најзанимљивија породица Стојча Стојкаловића „из Орида“. У рубрици „жуд полази“ — наведено је: — „преко Саве у Америку“. Ту се и писар збунио, па је поред „Америке“, — написао: „негде у царство немачко на вилајет“. Међутим, из неких других докумената може ипак да се види да је Стојче одишта намерио са својим да се упутује у Америку, водио је са собом „петнаест душа“ (1835).

Књиге оних „који чрез Београд тамо и вамо намерни путовати јесу“, из поменутих година, имају само три рубрике: име и презиме носиоца пасоша (пропуснице), од куда је, и куда путује, и понеке примедбе. Носилац пропусница (пасоша) могао је да са собом поведе колико хоће својих другова, а да њихово име у књизи не буде записано. Јер је тај одговарао за сву своју дружину док је боравила у Београду и у „сербској земљи“.

ЧИЧА ТОМИНА КОЛИБА

ТОПСИ ЈЕ ЗА ОВЕ ДВЕ ГОДИНЕ ПОРАСЛА, НАУЧИЛА ЈЕ ДА ЧИТА И ПИШЕ АЛИ НИЈЕ ПОСТАЛА НИМАЛО МУДРИЈА! СВАКОГ ДАНА ВИ УЧИНИЛА ПО НЕКУ ЛУДОСТ... ЧАС БИ ОБЛАЧИЛА ОБЕЛИ — ЈИНЕ ХАЈИНВ...

... ЧАС БИ ПРЕТУРАЛА ПО ЊЕНИМ ОРМАНИМА ...

ЈЕДНОГ ДАНА ОФЕЛИЈУ ЈЕ ИЗДАЛО СТРЕПЕЊЕ.

ШТА ЈЕ ТОПСИ ОПЕТ ЗГРЕШИЛА?

ДОСТА МИ ЈЕ! НЕМАМ ВИШЕ СНАГЕ ДА СЕ БОРИМ СА ОВОМ МАЛОМ ВЕШТИЦОМ!

... ЧАС БИ НАГОВАРАЛА ДРУГЕ НА НЕПОСЛУШНОСТ.

НЕ ДОЗВОЛИТЕ ДА ВАМ КОМАНДУЈУ! УВЕК УЧИНИТЕ СУПРОТНО ОД ОНОГА ШТО ВАМ КАЖУ... КАО ЈА!

ЈА САМ ТИ ГОВОРИЛА, РОЂАКО, ДА СЕ С ТАКВИМ ОСОБАМА НИШТА НЕ МОЖЕ БЕЗ СТРОГОСТИ! ДА СТЕ ЈЕ ПРЕПУСТИЛИ МЕНИ, ИГРАЛА БИ ОНА ПИПИРЕВКУ!

НЕ ОДОБРАВАМ СВИ РЕПОСТ, АЛИ ПРИЗНАЈЕМ ДА СУ СВИ МОЈИ МЕТОДИ БИЛИ БЕЗУСПЕШНИ!

ЗАШТО СЕ ТАКО ПОНАШАШ, ТОПСИ!

МИГ ОФЕЛИЈА КАКВЕ ДА СВЕ ТО ДОЛАЗИ ЗБОГ МОГ РЈАВОГ ОРЦА! ТАКО ЈЕ ГОВОРИЛА И МОЈА СТАРА ГОСПОДАРИЦА И... ВУКЛА МЕ ЗА КОСУ!

»НАОПАКА РЕКА«

Река Арал у покрајини Синд, у Пакистану, шест месеци у години истиче из реке Инда и улива се у језеро Манчхару, а осталих шест месеци истиче из језера и враћа се у Инд.

ДОЖИВЉАТИ У БРАДИМА ЦРТА И ПИШЕ Ђ.ЛОБАЧЕВ

ВИДИТЕ ЛИ ОНАЈ ОБЛАК? ТАМО МОРА ДА ЈЕ ОЛУЈА. ВЕЛКО ЈЕ ИСКУСАН ПИЛОТ. СИГУРНО ЈЕ РЕШИО ДА САЈЕКА КРАЈ НЕВРЕМЕНА.

СПЛАВ ЈЕ И ДАЉЕ ЈУРИО НИЗ НАБУЈАЛУ РЕКУ... ОДЈЕДНОМ СЕ ОД ОБАЛЕ ОДВОЈИЛА ОГРОМНА СТЕНА...

ДРВО ЈЕ УБЛАЖИЛО УДАРАЦ. МИРО, ПЕКИНА! БРЗО ОНАМО!

У ЛОГОРУ ГЕОЛОГА УЗАЛУД СУ ОЧЕКИВАЛИ ХЕЛИКОПТЕР.

ТЕК ШТО СУ МИРА И ДРАГАН УСКОЧИЛИ У ПЕКИНУ...

769

Шах ШАХОВСКИ МАЈСТОР ИЗ ВАЈСКЕ

Када снег покрије равна војвођанска поља и хладан ветар зафијуче, живот се одвија тихо у породичном кругу, дворишту, месној канцеларији земљорадничкој задрузи... Срећују се рачуни из прошле године и кроје планови за нову. Попут многих то чини и напредни пољопривредни произвођач из села Вајске Станимир Ивков. Али у његов годишњи биланс улази и оно што је постигао на 64 поља дописујући се с шахистима из земље и иностранства. Откако је 1964.

године на квалификационом турниру освојио седам од осам могућих поена и титулу дописног мајстора шаха, постао је члан дописне репрезентације Југославије у шаху. Однео је неколико драгоцених поена над партнерима из више држава: поразио је Кашкадамова (СССР) са 1,5:0,5 инж. Јана Булу (Чехословач-

ка) са 1,5:0,5 Тибора Фишера (Мађарска) са 1:0 итд.

Станимир Ивков је рођен 1930. године у Вајски где је завршио шест разреда основне школе. Шах је научио тек са седамнаест година и како у Вајски није постојао шаховски клуб све до 1950. године играо је за своје задовољство у вечерњим часовима. Првак месног клуба постао је 1953. године, а наредне године заузео је друго место на првенству оцачког среза. Ређају се турнири и успеси: освајају је једну за другом шаховску категорију и руководио клубом као председник. На турниру играча друге категорије из новосадског среза заузео је 1961. године друго место и прву категорију. За даљи успех у шаху требало је путовати даље од Вајске и од поља која су чекала на њега. Због тога је одустао од већих шаховских квалификација, али је шаховску таблу за-

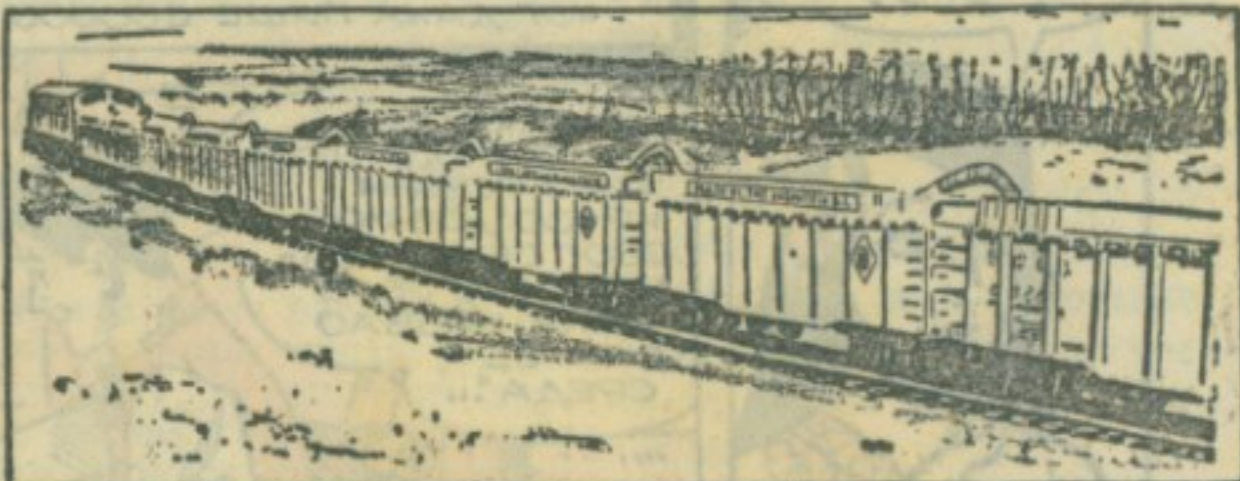
држао уза се. Постао је играч дописног шаха и свакодневно почео да прима шаховску пошту са жиговима из Београда, Москве, Братиславе... Играо је на полуфиналном првенству државе у шаху освојио је титулу дописног мајстора шаха, постао је члан државне репрезентације.

Шта шах представља за Ивкова? Док обрађује својих 10 и по јутара земље или исто толико очеве, у мислима су му стално присутне шаховске фигуре и комбинације. Он наслепано анализира партије које су у току а увече, у тишини своје собе, проверава оно што је помоћу интуиције пронашао. — Не једном, најбоље потезе у својим дописним партијама пронашао сам радећи у пољу — каже Ивков. Шах је постао саставни део његовог живота баш као и рад на пољу, борба за веће приносе.

Ивков је остварио недавно једну велику жељу: купио је трактор „фергусон“ који ће му уштедети време и помоћи да на савремен начин обрађује земљу. Још једну жељу нада се да ће ускоро моћи да оствари: велемајстор Бора Ивков није му род како то многи сматрају. Они су само презимењаци и мајстор из Вајске има намеру да га ускоро посети.

КОМПОЗИЦИЈА ЗА КАБЛ

Један бакарни кабл дугачак 11,5 км и дебео 11,52 сантиметара био је у једном коладу транспортован преко читавих Сједињених Америчких Држава. За пренос кабла било је употребљено девет теретних вагона.

РОГОВИ — ХЛАДЊАЧЕ

Чему служе јарцу рогови? Да ли су му потребни као оружје за борбу или као знак мушког достојанства? А можда рогови имају још неку функцију?

У часопису „Психолошка зоологија“ енглески научник Чарлс Тејлор изнео је занимљиво мишљење које се у кратку састоји у следећем: рогови код јарца и рогате марве пројети су сложенем мрежом вена и артерија. Артерије имају способност да се шире и скупљају, тј. могу да појачају или, напротив, да смање циркулацију крви.

На основу многих експеримената Тејлор је дошао до закључка да је ширење и сужавање крвних судова у роговима повезано са спољном температуром. Када се животиња загреје, крв притиче у рогове и ту се хлади јер се за то време површина крвних судова повећава. Када је хладно, крвни судови се сужавају и ограничавају губљење телесне топлоте. То, закључује Тејлор, омогућава сталну температуру мозга, услов неопходан за његово нормално функционисање.

„ДАМА Г-6“ У ХАВАНИ

За време 17. шаховске олимпиаде у Хавани на последњем спрату огромног хотела „Хавана-либре“ приказивани су у вечерњим часовима филмови. Међу њима посебну пажњу привукао један из Југославије: предузеће за документарне филмове „Сутјеска-филм“ снимало је документарни филм „Дама Г-6“ о шаховском путу велемајстора Светозара Глигорића. Филм је у прави час приспео на Ку-

бу. Филм почиње и завршава се сценама из партије Ивков — Глигорић са првенства државе у Титограду 1965. године и за 15 минута трајања у њему су оживљена бројна такмичења у нашој земљи. Појављује се и велики број страних шахиста, међу којима и Фишер. Филм је три пута приказан у Хавани увек пред великим бројем посматрача — мајстора и велемајстора.

ПЕТНАЕСТ ГОДИНА НАШЕГ ЛИСТА

Обично се мисли да се прича или роман мож написати само о доживљајима људи и да то мора да буде у облику књиге с много страница.

Радећи на уређивању нашег листа дуго година научили смо од најистакнутијих наших и страних научника да се приче и романи могу писати и о животињама, и о стварима и о темама из појединих научних дисциплина. Зар они који су редовно читали наш лист нису стекли утисак да и поједини написи о животињама или угљу, о ратним доживљајима и проналасцима о атому и низу других тема не личе на мале романе.

А ми смо тако писали јер смо знали да и деца и одрасли воле да прочитају када, на пример, буков пањ прича, као какво живо биће, своју „тужну“ историју. И поједини наставници у својим писмима тражили су да

ЧЛАНОВИ РЕДАКЦИЈЕ „ПОЛИТИКИНОГ ЗАБАВНИКА“. СЕДЕ (слева): СТАНИСЛАВА МИЛИВЉЕВИЋ, КРИНКА ВИТОРОВИЋ, БОГДАН ПОПОВИЋ, ГЛАВНИ УРЕДНИК, ТАТЈАНА СИГУНОВ И ВЕРА СМИЉАНИЋ. СТОЈЕ (слева): МИЛОШ ТОМИЋ, МИОДРАГ ПЕТКАНИЋ, РАТИМИР РУВАРАЦ, ВОЈИСЛАВ СТМЕНОВИЋ И ВЈЕКОСЛАВ ШОТАРЕВИЋ.

баш на такав начин обради-мо неке теме предвиђене наставним планом. Написе за наш лист бирамо из најозбиљнијих светских часописа, а сарадници нашег листа из земље су истакнути стручњаци за биологију, историју, ратне хронике, географију, спорт итд.

Од првог послератног броја који се појавио 1952. године изашло је до данас заједно с овим бројем 789 бројева „Политикиног забавника“. У њима је објављено отприлике 40.000 разних различитих написа. У току петнаест година рада стекли смо неколико стотина хиљада вер-

них читалаца и то нам је најбољи доказ да смо на правом путу. Жеља би нам била да их још има, јер наш једини циљ је увек био да пружим, што више знања нашим читаоцима, а нарочито да олакшамо рад ученицима у свим школама. И то на популаран и забаван начин.

Твиста читалаца

Од срца вам честитам 15-годишњицу излажења „Политикиног забавника“ у новој Југославији. Желимо вам да и у будућности постижете лепе успехе којима се ваш колектив и до данас могао похвалити. Радећи на популаризацији науке међу омладином знамо колико значи добро написана реч која одговара потребама читаоца, актуелности нашег доба и захтевима нашег социјалистичког друштва.

Убеђени смо да ћемо и у будућности још више него до данас сарађивати на остварењу циљева који су нам заједнички.

За савезни одбор Покрета
„Науку младима“ Југославије
Проф. инж. Стјепан Хан

Са најлепшим жељама честитамо вашој редакцији 15-годишњицу излажења „Политикиног забавника“ и желимо пуно успеха у новим настојањима.

Жеља нам је да и убудуће чланови ваше редакције сарађују са члановима Савеза радио-аматера Југославије, а верујемо да ћете у вашем цењеном листу имати простора за популаризацију и рад Савеза радио-аматера Југославије.

За Савезни савет Савеза радио-аматера Југославије
Јанез Жиндаршич

Друже уреднице,

Прочитао сам данас у „Политици“ да „Политикин забавник“ прославља петнаестогодишњицу поновног излажења. Како се многи наши људи ретко сете да одају признање онима који то заиста заслужују, то ја, ето, желим, у име свих тих „многих и многих“ да вам и вашим даровитим сарадницима кажем хвала!

Искрено вам желим успеха и убудуће.

Читалац из Загреб

Поводом вашег јубилеја ја вам као ваш стални читатељ честитам. Један сам од многих који од изласка „Забавника“ до данас поседују све бројеве Забавника и које сам и укоричио. То је моја разонода и радује ме што ћу моћи да оставим својим унуцима овај добар лист.

Честитам вам и желим успеха на много година,

Бора Новаковић
пенсионер
Лазара Кујунџића 8-а
Београд

Као стална читатеља вашег листа осећам се побуђеном да вам честитам петнаесту годишњицу непрекидног излажења „Забавника“. Уједно вас молим да у једном од наредних бројева објавите моју адресу јер желим да се дописујем са својим вршњацима широм наше земље и иностранства. Имам 14 година, мој хоби је сакупљање маркица и разгледница. Језик дописивања српскохрватски и француски.

Јагода Глигић
ул. Грге Андријановића бр. 5
Београд 26

Као редован читалац „Политикиног забавника“ желео бих да у њему објавите моју адресу. Желим да се дописујем са друговима и другарицама из наше земље и иностранства. Имам 11 година, а мој хоби је скупљање страних разгледница. Радо слушам „Битесе“ и друге вокалне ансамбле.

Јовица Савић
Грчанска 39
Београд

Зовем се Сенка Недовић. Имам 10 година и стални сам читалац вашег забавног листа. Желела бих да се дописујем са друговима и другарицама широм наше земље.

Сенка Недовић
з. п. Затон
Бијело Поље

Имам 17 година и редован сам читалац вашег листа у коме ми се све свиђа. Желела бих да се дописујем са младима широм света (Енглеска, Француска, СССР), као и са младима и девојкама из наше земље.

Хоби су ми разгледнице и маркице. Омиљени глумца Ален Делон, а поред њега вслим још и бит-музику као и свој клуб „Црвену звезду“. Језик дописивања: српскохрватски, енглески, руски и француски.

Душанка Вуковић
Радована Драговића 6
Нови Београд

Упутила сам писмо на многе адресе које сте ви донели у свом листу али ми се нико није јавио. Зато вас молим да поново објавите моју адресу. Желим да се дописујем са друговима и другарицама из наше земље. Идем у VIII разред и зовем се Бранка Пејић. Желим да ми се јави Бранка Пејић из Мојковца у Црној Гори. Језик дописивања: српскохрватски и енглески. На свако писмо одговарам.

Бранка Пејић
Кнез Иве 10
Шабац

Желели бисмо да се дописујемо са сличним клубовима из наше земље и иностранства и са читаоцима који воле бит-музику. Језик дописивања: руски, немачки, енглески и српскохрватски. Обећавамо да ћемо одговорити на свако писмо.

Клуб „Мик Цегер“
Војина Полексића 9
Кад

WALT DISNEY РОБИН КРУСО

1. ДЕВОЈКА ЈЕ НАСТАВИЛА НЕОБИЧНУ ПРИЧУ О СВОМ ПРОГОНСТВУ И ОЦУ ПОГЛАВИЦИ...

САД КАБУНА УБИТИ МЕНЕ! СВЕ ГОТОВО!

ДА ТИ ТО НЕ ИЗМИШЉАШ?

2. СВЕ ИСТИНА! ОТАЦ ЛОШ! БАЦАТИ СТАРЕ ЖЕНЕ И НЕ ПОСЛУШАНЕ КИЕРКЕ АЗКУЛАМА! И СМЕЈАТИ *ХО-ХО*!

СВОЈЕ ЖЕНЕ И КИЕРКЕ?

3. ЗАШТО НЕ ОСТАТИ ЈОШ МНОГО!

4. И ТАКО ЈЕ, ДРАГА МОЈА ДЕВЧЕ, ТВОЈ РОБИН КРУСО ДОБИО СВОЈ ПЕТКА! САМО, КАКО ЈЕ ТО ЖЕНА, НАЗВАО САМ ЈЕ СРЕДА...

5. ТО ЈЕ ЈЕДНА НЕСРЕЋНА ДЕВОЈКА КОЈУ ЈЕ ЊЕН ОТАЦ ХТЕО ДА УДА ЗА НЕКОГ СТАРЦА...

6. ПИШЕШ МОЈ?

ОК, ДА! ПИШЕМ ЈОШ СВАКОГ ДАНА!

7. ИЗГЛЕДАТИ БОЛЕСНА! КУДА ОТИШЛА ЊЕНА БОЈА?

А? ЗНАШ, ОНА ЈЕ... ПЛАВУША!

8. МОРАМ ДА ЗАВРШИМ ДРАГА, ДА ВИХ ИСКОРИСТИО ПЛИМУ...

9. ДОК ЈЕ РОБИН ГЛЕДАО КАКО ТАЛАСИ ОДНОСЕ БОЦУ С ПИСМОМ...

РАТНИЧКИ ЧАМЦИ!

10. ПОШТА

11. НАСТАВИЋЕ СЕ

АРТ БУХВАЛД

РОДИТЕЉИ И ДОМАЋИ ЗАДАЦИ

Последњих година много се расправља о америчком систему школског образовања и сваки учесник у разговорима објашњавао је по своје због чега Цони не уме да рачуна. А ја знам због чега Цони не зна да рачуна: због тога што његови родитељи не могу да изиђу на крај с домаћим задацима.

У стара добра времена, када још није било „савремене математике“, ученик је радио задатке код куће, а родитељи су исправљали грешке, грдили сина или га хвалили. Али, сада су задаци постали такви да ни ученик ни његови родитељи немају више појма како да их реше.

Ево вам примера. Долази моја кћерка и каже:

— Треба да 179 одузем од 202.

— Па шта онда? — питама ја. — Напиши та два броја један испод другог. Прво 202 па онда 179.

— А шта да радим с десетицом?

— Десетицом из броја 202.

— Мене не занимају десетице из 202. Одузми просто 179 од 202. Позајми једну десетицу и одузми. Два мање девет је три, девет минус седам — два. Значи, резултат је 23.

— Нас тако нису учили. Ми морамо да употребимо

— Ево, позваћу одмах телефоном твоју учитељицу и видећу како она одузима 179 од 202.

Објаснио сам јој телефоном да смо при решавању домаћег задатка наишли на малу тешкоћу. Учитељица је била веома љубазна.

— То је сасвим једноставно — казала је.

Двојка у десном ступцу казује нам број јединица. Нула то је — нула десетица. Двојка на левој страни казује број стотина. Значи, имамо две стотине, нулу десетица и две јединице. Почећемо од стотина. Једна стотина — то је десет десетица. Преносимо десет у колону десетица.

Сад имамо десет десетица али још не можемо да одузимамо у колони јединица. Још једном ћемо преписати бројке. Преносимо десетку у колону јединица. Остаје нам девет десетица и дванаест јединица. Је ли вам све јасно?

— Зашто ми не би било јасно? Све је јасно, Али, могу ли вам поставити једно лично питање? Резултат ће ипак бити 23.

— У датом случају биће. Али, ако радите по другом систему рачунања различитим од десетног, онда ће и резултат бити други.

Спустио сам слушалицу и прогутао прегршт аспи-

НЕСНИМЉЕНА УЛОГА СТАРОГ КАСКАДЕРА

Жао ми је, али Цек Монтгомери мораће да пређе у пешаке. Не можемо да преуземо одговорност. Он је превише стар за каскадера.

Човек из филмске компаније издавао је наређења за припрему неопходне за снимање једног вестерна. Филм се снимао на каменом терену у близини Даренга, у Колораду. Човек о коме је говорио био је, пре но што је 1920. године дошао у Холивуд, прави каубој. Отада, више од тридесет година, каскадер који је дублирао у опасним сценама јахања замењујући салонске звезде чија је лепа лица требало чувати.

Цек Монтгомери био је упадљива личност: мршав и висок као бандера, оштрих црта и олаћен сунцем. Био је врстан јахач. Сваког коња могао је да претвори у умиљато маче, да га заустави на самој ивици провалије, да га натера да клекне пред саом камером. Али, имао је 63 године. У очима вође снимања он је био сувише стар за опасно јахање какво је филм захтевао.

За Монтгомерија би та вест, разуме се, била поразна. За једног каскадера скидање с коња и пребацивање у пешаке била је највећа деградација која се може замислити. На несрећу, вођа снимања није имао појма о Монтгомеријевом јахачком подвигу од претходног дана, узбуђивој драми која се одиграла без камере.

Све је почело дан раније кад је Монтгомери дошао на место где је филм требало снимати објашњавајући вођи каскадера, свом старом пријатељу, да се случајно нашао ту и да је дошао да пеца у околини. Пријатељ га је, схвативши да Монтгомери у ствари „пеца“ посао а знајући његову спремност и репутацију, ставио на листу примљених.

Прво Монтгомеријево задужење било је да изабере траку којом ће проћи колона кола са арњевима. Пут је требао да буде проходан а да ипак на филмском платну изгледа опасан. Нераван терен који се постепено спуштао од друма био је пресечен коритом давно пресахле реке и сав „избушен“ подземним ходницама преријских паса и јазаваца.

Иако почетак снимања филма није „ударан на велика звона“, свет је почео да се окупља на друму: неки су дошли пешице, неки на коњима, а један фармер из око-

лите чак на лаким кочијама у које су била упрегнута два коња. Монтгомери је увек био као на жеравници када би видео како се људи и деца врзмају око коња. Из искуства је знао да су коњи као барут: била је довољна само варница па да се запале. Најједном се укочио: видео је да је фармер оставио кочије само овлаш везавши коње. Његово искуство око одмах је оценило да су коњи упрегнути у кочије жустре и — плашљиви.

У истом тренутку спазило је и да се једна девојчица у ружичастој хаљиници игра „скривалице“ иза кочија. Коњи ће јој разбити главу копитама — промрљао је и кренуо према њој. Али, пре но што је стигао, настало је страховито комешање и он је чуо добро познато њишта тање уплашених коња. Упрегнути коњи, одрешивши једним трзајем олаш везане дизгине, јурили су према њему. Пролетели су крај њега и у том тренутку Монтгомери се укочио. Његов поглед уловно је један детаљ: уско-витлане волане ружичасте хаљинице. Девојчица која се играла крај коња била је у кочијама држећи се за седиште и врштећи из свег гласа.

Најближи Монтгомерију био је један јахач на великом расном рићану. Без речи је левом руком дограбио узде а десном изабрио јахача из седла и сам се винуо на коња. Галопирао је неравним тереном који је малочас испитивао припремајући пут за филмску сцену.

Само су стари јахачи који су посматрали сцену могли да схвате драму која се одвијала између неустрашивог каскадера и коња на којем се нашао. Коњ и јахач нису се „познали“ и то је могло да буде судбоносно. Схватили су у истом тренутку кад и Монтгомери да отети коњи који су вукли кочије скрећу у широком луку према ивици провалије дубоке преко 150 метара.

Када је видео да коњи иду према провалији Монтгомери је схватио да их не може сустићи отпозади. Једини могућност: да крене пречицом и стигне пре њих до провалије. И у тренутку је донео одлуку чије су значење и опасност каубоји-посматрачи одмах схватили.

Дах им је застао кад су видели да је наглим трзајем узда натерао рићана да скрене улево. То је могло да значи само једно: кренуће правцем који је пресецао старо

корито реке широко шест метара и стрмих, као ножем одсечених обала. Малочас је за то исто корито Монтгомери рекао свом сараднику да се чак ни у филмској сцени не може савладати. Знали су да је стари јахач играо на једино могуће решење иако је оно пружало само мршаву наду: да на непознатом коњу прескочи јаругу.

Коњ испод њега јурио је сад пуним галопом. Монтгомери га је најпре навео да прескочи један велики жбун. Коњ је просто прелетео преко препреке. На идућем испиту, уместо да прескочи — пролетео је кроз грање. Посматрачи су тачно знали шта у том тренутку Монтгомери мисли: „Коњ може и да омане. Ако се то догоди, ово ће ми бити крај...“

Када се речно корито отворило пред њима, јахач је искосним оком у длаку одмерио његову ширину. Зардио је мамузе у рићанове бокове и први пут га ошинуо бичем испуштајући при том дивљи крик који је звучао као ратни поклич читаве чете Команча.

Коњ и јахач висили су готово вечно изнад јаруге. Назад су се нашли на другој страни: задње рићанове ноге биле су свега неколико сантиметра од ивице јаруге. Тада се зачуо Монтгомеријев победоносни поклич.

Одатле до провалије пут је био кратак и чист, али је Монтгомери знао да ће морати да од великог рићана изнуди још једно чудо. Зграбивши једном руком коња за гриву, подигао се и извијен у лук тако да му је лице било уз само рићаново уво, стао је да му шапуће шта жели од њега и да је он, рићан, једини коњ на свету који то може да учини.

Монтгомери је галопирао дуж ивице провалије а коњи који су вукли кочије долазили су му с десне стране. И даље су слепо летели. Стари каскадер је поново вихору и стао да маше једном руком. Изгледало је да су коњи, први пут откако су се отели, поново видели и чули. Нешто су успорили брзину и мало скренули удесно.

У истом тренутку Монтгомери се нашао између њих и провалије. Нагињао се из седла све док руком није додирнуо земљу и подигао дизгине које су се вукле по прашини. Омотавши их два пута око јабуке на свом седлу затегао их је уложивши у то сву своју снагу. У облаку уско-витлане прашине кочија се зауставила. Била је то сцена каква се никад није видела ни у животу а ни на филмском платну.

А сутрадан је представник филмске компаније дошао Цеку Монтгомерију да му каже да је сувише стар за јахање. Оне који су добро познавали старог каскадера његов одговор није изненадио: „Разумем. Ако је дошло време да прећем у пешаке, бићу пешак.“

Још десет година остао је Цек Монтгомери у филмском свету. Водио је бригу о коњима, обучавао их, налазио за сваког коња правог јахача, саветовао младе каскадере. „Пешачио је са истим поносом с којим је некад „јахао“ — говорили су за њега његови пријатељи и ученици који су постали вршни каскадери захваљујући умноготоме његовим саветима.

мо десетице; десетице су основа у систему рачунања.

— У реду, али ће одговор ипак бити 23.

— А како си то израчунао?

— Одузео сам деветку од двојке и седницу од девет десетица. А десетице сам позајмио од стотина.

— А наша учитељица каже да се не сме позајмљивати ако се нема одакле вратити.

рина. У том тренутку наишла је моја жена.

— Колико си аспирина попио? — запитала ма је страшним гласом.

— Прогутао сам седам, а затим још пет, али тако ти свега што ти је свето немој ме сад терати да ти рачунам колико је то укупно.

ПРЕТЕЧЕ ОКЛОПНИХ КОЛА

Двоколице са оштрим сечницама на осовинама точкава, које су Персијанци употребљавали још у Даријево време, правдане су претече модерних оклопних кола. „Српови“ на точковима проузроковали су у непријатељским редовима прави покољ. Али, ове бојне двоколице могле су да се користе само у равницама где се лако постиже велика брзина.

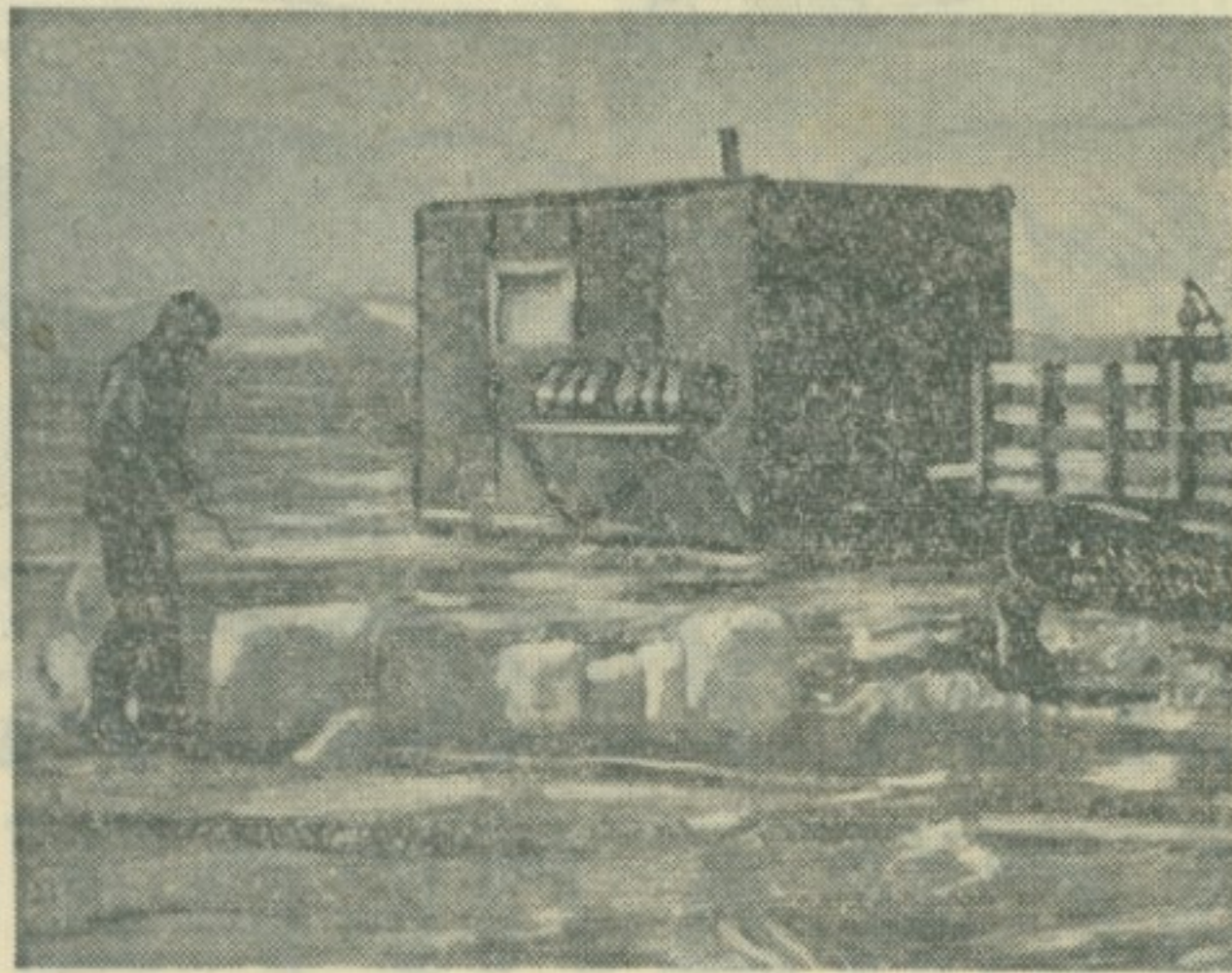
АВАНТУРА ЈЕДНЕ БОЦЕ

Годину и по дана путовала је једна боца и писмо у њој од Боденског језера у Немачкој до Амстердама. И ту ју је нашао један Немац који је због послова боравио у Холандији. Боцу, која је пребродила рајнске водопаде код Шафхаузена и заобишла све опасности живог бродског саобраћаја на Рајни, бацно је, августа 1965. године, у једну од притока Боденског језера неки деветогодишњи дечак.

ПРВИ ПУТ ИСПОД КОРЕ АНТАРКТИКА

Биологе је одувек интересовало на који се начин разне животиње прилагођавају климатским условима а посебно изузетно ниским температурама. Стога је биолог и поларни истраживач Денис Вилоус прихватио изазов најнегостољубивије климе на свету и заронио у воду најхладнијег мора, које се никада не ослобађа дебеле ле

У АНТАРКТИЧКОЈ БАЗИ МАКМУРДО

дене коре. Он је себи поставио задатак да испита како поларне животиње одолевају хладноћи од неколико десетина степени испод нуле. Међу њима га је нарочито занимао живот трематомуса (*trematomus*), тајанствене арктичке рибе која утине чим је припуњена да живи на температури вишој од нуле. Да би до-

спео у необичну средину, Вилоус је с једним сарадником најпре морао да пробије слој леда дебело четири метра. Затим је запливао у дубину, кроз воду чија је температура износила два степена испод нуле.

Истраживања су извршена у сталној биолошкој лабораторији америчке антарктичке базе Макмурдо, која се

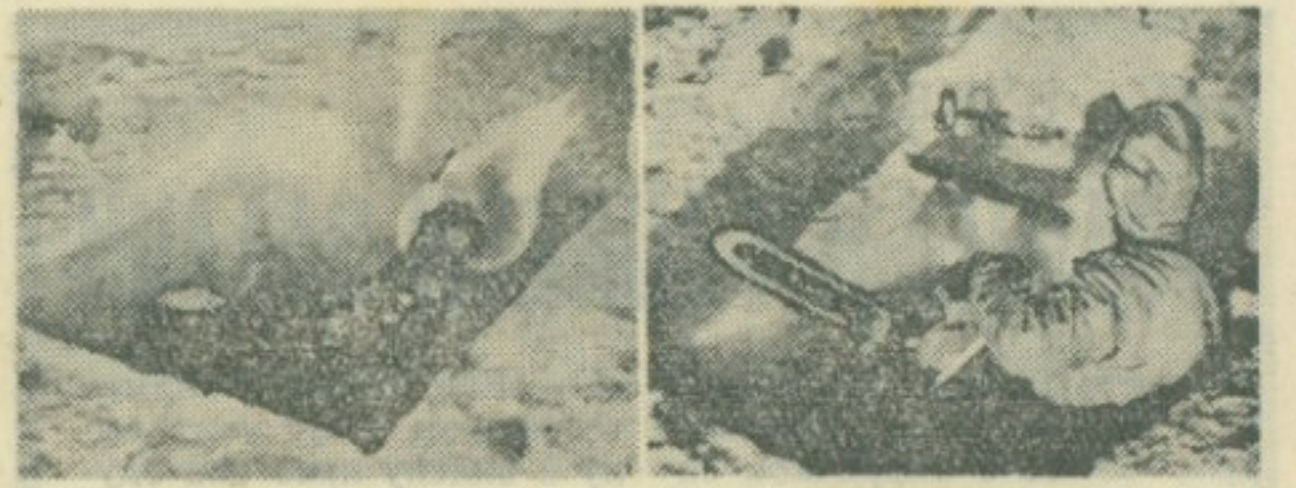
личној физичкој кондицији, а то се не може постићи риболовом. Обучен у скафандр истраживач испод антарктичког леда мора да ухвати драгоцену рибу рукама.

Истраживачи из базе Макмурдо принуђени су на посао. Требало је разбити ледену кору дебелу три до пет метара. Динамит је постављен, лед је разбијен и у дну отвора појавила се површина океана окованог ледом. Били су потребни дуги часови рада да би се из отвора извукле велике количине леда. Срећом, ноћ не прекида рад јер сунце у овим крајевима никада не залази. Чим је отвор површине два квадратна метра довршен и из њега извађено десет тона леда, изнад њега је постављена метална кућица у облику кошке у којој је без престанка горела пех на мазут. Она је требало да спречи замрзавање отвора за чије су пробијање два човека утрошила шест часова рада. Бушење леда се врши помоћу нарочите кружне тестере — циркулара. На дубини од једног метра испод површине шум сечења леда постаје неподношљив тако да је потребно заштитити уши. За тим, док ронилац облачи скафандр, кроз отвор се у воду Антарктика на дубину од пет метара спуштају за посматрање.

Према речима Дениса Вилоуса најнепријатнији су први тренуци када тело заштићено само танким скафандром осети додир воде чија је температура нижа од нуле. Осећање кочења и напора да се сачува дах нестаје после пет

минута, али услед брзог губљења телесне топлоте ни најбољи рониоци не могу да издрже у водама Антарктика дуже од 40 минута.

Многа изненађења очекују рониоца испод коре вечитог леда. Прво што задивљује јесте изванредна видљивост. Без тешкоћа се види на дубину од 30 метара, а кроз водену кору оцртавају се обриси стена и шкољки. Вилоус је чак пошло за руком да кроз ледену кору начином фотографије у црно-белом са експозицијом од 30 секунди. Рад олакшава и изузетна бистрина воде. Све до новембра фитопланктони се не роје у већем броју тако да се пред очима задивљеног гђурца отвара најјаснији видик под водом који се може замислити. Једини облици живота који се срећу су ларве љускаваца птеропода. У току већег дела године видљивост под водом допире чак и до сто метара! Када се ледена кора посматра одоздо, подсећа на плаво небо прошарано сивим облацима. Приближивши се површини леда ронилац открива паперјасту масу смешану са шкољкама, комадица камења и најчешће морских жежева. У видокругу рониоца плива бар по неколико тре-

УЋИ У ЛЕДЕНУ ВОДУ НИЈЕ ПРИЈАТНО

матомуса, обично један у простору од око 20 квадратних метара. Риба се одмара на дну у каквој пукотини благо се нишући или излежавајући се у гнезду од ледених кристала. Чим му се ронилац приближи, трематомус се зарије у ледене пахуље. Упери ли се на њега спом електричне батерије он остаје као паралисан. Тада је лако прићи му с леђа и дохватити га руком у гуменој рукавици. Риба се ставља у нарочиту торбу која је причвршћена око струка рониоца. За само нешто више од пола часа Вилоус је уловио руком више од десетак трематомуса.

За оне истраживаче и физиологе који нису у стању да издрже хладноћу антарктичких вода постављена је осматрачка кућица испод по-

вршине леда. У њој има места за тројицу људи. Удобно смештени они одатле могу да посматрају живот и понашање фока и да испитују везу између звукова које производе фоке у правцу ледене коре и лакоће с којом у кори откривају најтања места кроз која се затим пробијају ка површини.

Вода на температури од 2 степена испод нуле неумољиво делује на прсте који се у коче већ после пола часа. Ронилац може да издржи десет до петнаест минута дуже у леденој води ако унутрашњост скафандра испуни топлим водом.

На дубини од 10 до 40 метара животињски свет је малобројан, нема чак ни микроскопских алги. Најчешће се срећу више врста хидроида и сунђери јарких боја. Љускавци су представљени само са неколико врста.

Што се лето више приближи испод ледене коре било је све више фока које су неустрашиво пробијале ледену кору и гђурале се испод ње. Чим су се мало навикле на рониоце, почеле су да користе њихов отвор да би кроз њега после дугог пливања удахнуле ваздух.

У новембру је сунце далеко одскочило и блистало је 24 часа дневно. Његови топли зраци омогућили су рађање богатог света планктона који су до краја децембра тако густо населили море под леденом кором да се ништа није могло видети на удаљености од неколико корака.

РИБА ТРЕМАТОМУС НЕ МОЖЕ БЕЗ ХЛАДНОЋЕ

Велики број живих бића прилагођен је тзв. паразитском начину живота што значи да њихов организам живи искључиво на рачун другог тзв. домаћина. Паразити живе на површини или у унутрашњости тела различитих животиња и биљака наносећи тако свом домаћину мању или већу штету. Иако били паразити чине човеку огромну штету, још је већи број паразита животињског порекла и о њима ћемо у овом напису углавном и говорити.

Врло повољно место за живот извесних паразита представља површина тела других организама. Тако на површини водених животиња живе многи паразитски бичари и трепљашци (параживотиње), метиљи, пијавице, паразитски ракови и др, док на површини тела сувоземних животиња паразитирају претежно инсекти и крпељи.

Један припадник наших ракова (*Anelasma*) живи на телу ајкуле. Он пробија њену кожу све до мишића. Друга једна врста рака (*Xenoscoeloma*) иде још даље, не само што пробија кожу домаћина, већ улази у трбушну дупљу и пробија цревни зид те се ту настањује, хранећи се цревним садржајем. Читав низ паразита живи у кожи домаћих и дивљих сисара и птица док је више врста крпеља (најситнији облици слични пауцима) нашла уточиште у шупљини пера птица!

У поткожном везивном ткиву кичмењака налазимо такође на многобројне парази-

те, који су овде нашли најбоље место за свој готовански живот. То су извесни паразити из групе праживотиња, затим више врста метиља, ларвени облици пантљичара, као и још неки за човека врло опасни паразити.

Веома је занимљиво да су и сами паразити понекад погодно место за живот других паразита. Тако у телу неких метиља и пантљичара живе праживотиње тзв. ноземе (*Nosema*), које иначе задају главобоље и пчеларима, јер изазивају једно тешко обољење код ових корисних инсеката.

И мишићи су врло често место у коме живи низ опасних паразита, почев од једноћеличних организама па до црволиких животиња. Неке животиње понекад у свом развојном стадијуму (нарочито из групе пласнатих црва — метиљи и пантљичаре), а посебно међу ваљкастим црвима, остављају често тешке последице на здравље човека и до-

ЦРТИЦЕ ИЗ БИОЛОГИЈЕ

ЖИВЕТИ БИЛО ГДЕ

мањих и дивљих животиња. Различите врсте истог паразитског рода (*Onchocerca*) живе на одређеним местима у телу коња и то једна врста у мишићима врата, друга у ногама, а трећа само у коленима.

Телесна дупља неких нижих ракова може бити потпуно испуњена паразитима, као што су бичари, једноћелични организми. Постоје подаци да код неких инсеката, који у свом телу садрже велике количине масног ткива у телу, налазимо двокрилце, опнокрилце и др. инсекте у ларвном стадијуму. Срчана дупља неких пужева представља стално место живљења извесних врста метиља (*Aspidogaster*).

У телесној шупљини кичмењака могу да бораве као ларве или одрасле животиње многобројни паразити најразличитијег порекла. Ово се нарочито односи на већи број врста риба, од којих многе целога живота носе и хране паразите. Од свих могућих места за живот паразита органи-

за варење су место које може да садржи највећи број њихових врста. Истраживачи паразитологи су утврдили и прамило да што год је животиња — домаћин савршеније грађе, пробавни тракт може да буде насељен већим бројем паразитских врста. Често је предњи део ових органа, посебно усни предео неких животиња, изложен правој навали незваничних гостију. Наведимо само пример чекињастог морског црва (*Myzostomum*) који се као готован настани око усног отвора морског крина (врста бодљокошца) и чак пусти своју сурлицу у туђи усни отвор поткрадајући домаћина!

Многи паразити, нарочито из групе праживотиња, метиља и других представника огромне групе црва стални су становници усне дупље различитих животиња где заузимају строго одређена места. Тако на пр. извесни ваљкасти црви живе само у мишићима језика козе. Паразити могу да живе и у зидовима једњака, али је желудац, на-

рочито код преживара, често место праве инвазије паразита. Интересантно је да се састав паразитског света у желуцу птица јако разликује од оног код других кичмењака. Може се рећи да су и остали делови органа за варење кичмењака (танко и дебело црево) често насељени строго одређеним паразитима.

И јетра је место где налази уточиште изванредно велики број опасних паразита (или њихових развојних облика), као што су разне праживотиње, метиљи, пантљичаре и др. Органи за дисање су каткад густо насељени паразитима, што се нарочито може да примети на шкргама и другим дисајним органима ракова, пужева и риба. Плућа кичмењака насељена су карактеристичним врстама паразита, посебно метиљима, ваљкастим глистама, крпељима и др. паразитима или њиховим ларвеним облицима.

Неке врсте паразита живе

у носној шупљини говеда, вукова, паса, оваца, коња, јелена и моржева. У крвном систему животиња може да живи врло велики број паразита, често врло опасних за човека и домаће и дивље животиње. Тако у цревним крвним зрнцима живи веома опасан паразит — праживотиња која је изазивач маларије. Неки други паразити (црви) живе у срчаном мишићу извесних риба, птица и сисара.

И у другим органима (као што су бубрежни и полни) могу се наћи многобројни паразити, који цео живот или извесан његов део проведу само у овим органима. Занимљиво је да паразити слабије нападају нервни систем, мада их има у појединим деловима мозга (развојни облици метиља, ехинококуса и праживотиња). Неки паразити могу да живе у оку, у очном сочиву и очним мишићима, а извесни у очним капцима. Други опет насељавају само ухо и орган за равнотежу, трећи разне телесне шупљине, органе и делове. Једном речју, паразити су најтешње везани за живот других живих бића, која на одређени начин користе, наносећи им штету и озледе различитог степена, односно изазивајући многобројне опасне болести. Боље упознавање живота паразитских организама пружа човеку веће могућности да од њих заштити себе, домаће и дивље животиње као и многобројне корисне биљке.

КАВАЛКАДА КАРИБУА

У животињском царству ретко је који приказ тако спектакуларан и импресиван као сеоба северних јелена — карибуа преко арктичког дела Канаде. Призор је у тој мери величанствен да чак и људи који су га видели више пута остану задивљени угледавши хиљаде карибуа како се крећу као лавина.

Они који су посматрали огромну крду карибуа за време сеобе и често их снимали и са земље и из авиона мисле да у једном крду може бити између 70 и 80 хиљада животиња. Познати канадски биолог Роберт Рутен тврди да је, према снимцима и простору које је заузима, једно крдо које је он са групом научника и ловаца посматрао код језера Мара прошле године, бројало најмање сто двадесет па и сто тридесет хиљада карибуа.

Ова група научника предвођена биологом Рутеном стајала је на једном брежуљку цео дан посматрајући крду северних јелена које је пролазило поред њих, час идући полако час журећи највећом брзином тако да је земља тутњала. Карибуи су били тако близу да су их научници могли дотаћи. Понеко би младунче за час застало и радознато је загледало у људе али га је нови талас који је нализирало гонио напред.

Сматра се да постоје три огромна крда чији број до-

стиже сто и више хиљада али постоје и мања крда која се формирају од карибуа заосталих било услед болести, старости или каквог другог разлога. Интересантно је да када се тако мање стадо формира оно више не жели да се спаја са великим стадима већ живи само за себе.

О броју ових животиња постоје различита мишљења. Сматра се да је претерана процена канадског биолога Ернеста Томаса Сетона, који је тврдио да је почетком овог века број карибуа износио око тридесет милиона. И у наше време биолози се не слажу у погледу броја карибуа. Неки тврде да их има између једног и два милиона. Међутим, биолог Рутен сматра да број карибуа једва прелази нешто преко 600.000. Он каже да је број карибуа био најнижи педесетих година овог века а да сада расте.

Канадски карибу је врло интересантна животиња. Он живи најсеверније од било ког другог папкара. Карибу је несталан и готово увек је у покрету. За ту дугоногу животињу није ништа да у једном замаху пређе и по две хиљаде километара.

Карибу проводи зиму на самој граници субарктичког предела, да би у рано пролеће кренуо на север кроз тундре до својих пашњака. Тамо се карибуи паре и доносе на свет младе. Али, већ дру-

гом половином лета они почињу полако да крећу ка југу.

Поред канадских карибуа, којих има углавном две врсте — оних који се далеко седе и оних који живе између Њуфаундленда и Аљаске и који се седе на мање даљине — постоје још и гренландски карибуи који живе у приобалним деловима Гренланда и на неким острвима канадског архипелага.

Највећу опасност за карибуе представљају они самити, претерано множење а уз то недовољне количине хране. С времена на време епидемије разних болести озбиљније погађају крду карибуа. Од животиња нарочито их нападају бели медведи али далеко више вуци. Вукони и карибуи живе заједно на истим пространима још од леденог доба и сматра се да вукони више користе карибуима него што им штете; они убијају слабе и немоћне појединце те се на тај начин одржавају само најбољи међу карибуима.

Али, главни непријатељ северног јелена као и свих других животиња уосталом, остаје човек који врло често у ништава без потребе разне животињске врсте тако да постоји опасност да многе од њих постепено изумру. Канадска и америчка влада припремају оштре мере против уништења карибуа као и неких других животиња.

И ЛОВ НА ЈЕЛЕНЕ МОЖЕ БИТИ ОПАСАН

ПРОШЛЕ ЗИМЕ ЛОВАЦ ПОН ФАЈТ ИЗ САВЕЗНЕ ДРЖАВЕ МОНТАНЕ ПОШАО ЈЕ У ЛОВ. НА ПРВИ ПОГЛЕД ЛОВ НИЈЕ БИО НИ НАЈМАЊЕ РИЗИЧАН ЈЕР СЕ РАДИЛО О ЛОВУ НА ЈЕЛЕНЕ. АЛИ СЛЕДЕЋЕ СЛИКЕ ПОКАЗУЈУ ДА НЕМА ЛОВА КОЈИ НЕ МОЖЕ БИТИ УЗБУДЉИВ.

ПОШТО ЈЕ ПРИМЕТИО ЈЕДНОГ ОДРАСЛОГ МУЖЈАКА, ФАЈТУ НИЈЕ БИЛО ТЕШКО ДА ОПАЛИ ИЗ ПУШКЕ И УБИЈЕ ЖИВОТЊУ. УПРАВО, ОН ЈЕ ВЕРОВАО ДА ЈУ ЈЕ УБИО А КАД ЈЕ КАО ВАТРЕНИ ФОТО-АМАТЕР УЗЕО КАМЕРУ ДА СНИМИ СВОЈ ПЛЕН, ЗАСТАО ЈЕ ЗАПРЕПАШЋЕН: ЈЕЛЕН ЈЕ УСТАО И ПОШАО НА БЕГА!

ПОШТО НИЈЕ ИМАО ВРЕМЕНА ДА УМАКНЕ ФАЈТ ЈЕ ЛЕГАО НА ЗЕМЉУ ЖЕЉЕВИ НА ТАЈ НАЧИН ДА ИЗБЕГНЕ ОПАСНЕ РОГОВЕ ЈЕЛЕНА, А У ИСТО ВРЕМЕ ДА ПОКУША ДА ПРЕВАРИ ЈЕЛЕНА ПРЕТВАРАЈУЋИ СЕ ДА ЈЕ МРТАВ, МЕЂУТИМ ЈЕЛЕН СЕ НИЈЕ ЗВУНИО, ПОЧЕО ЈЕ ДА ГАЗИ ЛОВЦА.

ПОН ЈЕ НЕКАКО УСПЕО ДА СЕ ДОВУЧЕ ДО СВОЈЕ ПУШКЕ И ДА НОВИМ ХИЦЕМ УБИЈЕ ЈЕЛЕНА. ОСЕЂАО ЈЕ СТРАШНЕ ВОЛОВЕ У ЛЕВИМА, УСПЕО ЈЕ НЕКАКО ДА ДОЗОВЕ ПОМОЋ. ОДМАХ ЈЕ ПРЕВАЧЕН У ВОЛНИЦУ ГДЕ ЈЕ КОН СТАТОВАНО ДА МУ ЈЕ ПОЛОМЉЕНО НЕКОЛИКО РЕВАРА. У ВОЛНИЦИ ЈЕ МОРАО ДА ОСТАНЕ НЕКОЛИКО НЕДЕЉА.

Порекло речи „лутрија“ није довољно разјашњено. По неким она потиче од келтско-британске речи „lot“, што означава деобу, поделу у комаде новца; од старонемачке „lot“, што значи судбина (удес), од фламанског „lot“ што значи то исто; од италијанског „lotta“ (борба), јер се играчи боре са срећом итд. Израз „лутрија“ у нашем језику постао је од италијанске речи „lotteria“. Овај појам код нас осим игре на срећу означава и уопште несигуран посао или изненадни добитак.

Иначе, у овој игри нема неких значајних промена. Она се појављује тек у 15. веку са сврхом да се њоме прибави корист, а ређе као забава. Прве лутрије тог времена организовали су трговци у великим градовима Италије, да би на тај начин нашли купце за своју скупу робу или ону лошијег квалитета. Прва државна лутрија појављује се 1449. у Беневу — то је лото — а постанак ове врсте лутрије везан је за избор Градског савета. Наиме, Велики савет у Беневу тзв. „Синьорија“ са-стојао се од 90 сенатора, од

гим земљама. Нешто касније, лутрија се појављује у Холандији где је организују поједини градови, а и приватна лица. Почетком 18. века у овој земљи било је организовано више лутрија, у које је притицао новац из целе Европе, тако да је Холандија прва земља која је увела класну лутрију.

После Холандије лутрија се појављује у Швајцарској у 16. веку а затим у појединим немачким државама Францускима је лутрија стигла из Италије, у ствари они су је донели по повратку из осва-

европским државама. Кратко време после Холандије уведена је у Данској, затим у Шведској, а 1763. основана је шпанска лутрија која се по својим приходима, сматра једном од највећих установа ове врсте у свету. У царској Русији лутрија је почела да се организује у 18. веку. Данас се у СССР-у организује лутрије допушта само са дозволом савезне владе, а приходи се користе за појачање појединих сектора социјалистичке изградње.

На Балканском полуострву лутрија се појављује тек у 19.

Радицевића. Ова прва српска јавна лутрија била је кратког века и због разних спекулација које се ни највећом контролом нису могле уклонити, кнез Милош је саопштио у правнику лутрије Стевану Радичевићу да убудуће забрањује у Србији приређивање свих врста лутрија. То је потврдио и својим указом Правитељствујућем савету од 29. маја 1837, којим под најстрожом одговорношћу наређује: „Нећемо ни име лутрије да се чује у отечеству нашем“. Међутим, ни ова наредба у најстрожој форми није успе-

које пружа, лото успева да привуче велики број играча. Последњих година игра се и у нашој земљи. Проста лутрија или лутрија са једним извлачењем, обично једанпут месечно, али може и више пута што зависи од заинтересованости публике. Свако извлачење представља целину за себе тако да играчи током године могу да пробају срећу на више бројева па то, као и ниска цена срећака, привлачи доста играча. Овај систем примењује се код нас непрекидно од 1950. године. Класна или холандска лутри-

Када су постале игре на срећу, међу које спада и лутрија, тешко је одредити. Ми смо се да је лутрија постојала још у древна времена и то код Кинеза. Стари Јевреји и Елифћани стављали су на коцку поља која су обрађивали. Сиракужани су коцком бирали свештенике а и стари Германи, Гали и други народи. Нарочито велику склоност према коцки показивали су Римљани који су њоме делили разне поклоне својим гостима и народу по завршетку позоришта, а касније су се коцкали и у новцац.

После лутрије у старом Риму требало је чекати векове да се она поново појави. Готово кроз цео средњи век њоме су се користили владари да би увећали свој приход,

којих је свако пола године отпадало по петорици и то она петорица на које би пала коцка. Приликом извлачења падале су опкладе која ће петорица кандидата од 90⁰⁰ отпасти. Тако се објашњава да су бројеви 90 и 5 остали као основа игре лото за сва времена и у свима земљама које су га касније прихватиле. Видећи да је интересовање за ову игру ухватило дубоког корена код становништва, влада је одлучила да ову игру употреби у корист државне благостање. Зато се из Беневе проширила и у остале веће градове Италије.

Ширење лутрије из Италије у друге крајеве Европе било је олакшано захваљујући развijenим трговачким везама италијанских градова а дру-

јачког рата на краљевство Напуља. Користили су је за државну касу Фраансоа I, Луј XIV, када је имала велики полет, затим Директориј, Конзулат, Прво и Друго царство и др. све док није 1836. забрањена да би се после сто година, 1923. поново организовала али сада по систему просте лутрије, те се Француска сматра оснивачем и највећим представником овог типа лутрије у свету.

У Енглеској се лутрија појављује у 16. веку у корист поморства, а у Ирској, после стицања њене политичке независности, за одржавање болница. У Аустрији је Јозеф I, цар Немачке, 1718. организовао лутрију за подизање болнице у Бечу. Лутрија се сада појављује и у другим

веку, када је, поред Србије, прихватају и друге балканске државе (Румунија 1883, Грчка 1887, и Бугарска 1898). Наша данашња државна лутрија постала је од Државне класне лутрије Кр. Србије, основане 1890. год. Једна од првих лутрија у Србији помиње се 1833. а приредио ју је др Месаровић да би на тај начин најбоље продао кућу са мајуром, која се налазила у Београду на Палилули. Како су се иза ове лутрије појавиле и многе друге и ова игра узимала све дубљи корен у народу, кнез Милош се одлучио да је искористи за попуњавање државне благине. И тако је 5. децембра 1833. издао наредбу за установљење прве српске службене лутрије, под управом свог секретара Стевана

да да угуши интересовање становништва за ову као и друге игре на срећу, што се видело по великом учешћу становништва на страним лутријама, а нарочито немачким, па се 21. маја 1890. поново оснива државна лутрија, што је, у ствари, значило обнављање прве српске државне лутрије основане 31. децембра 1833. године.

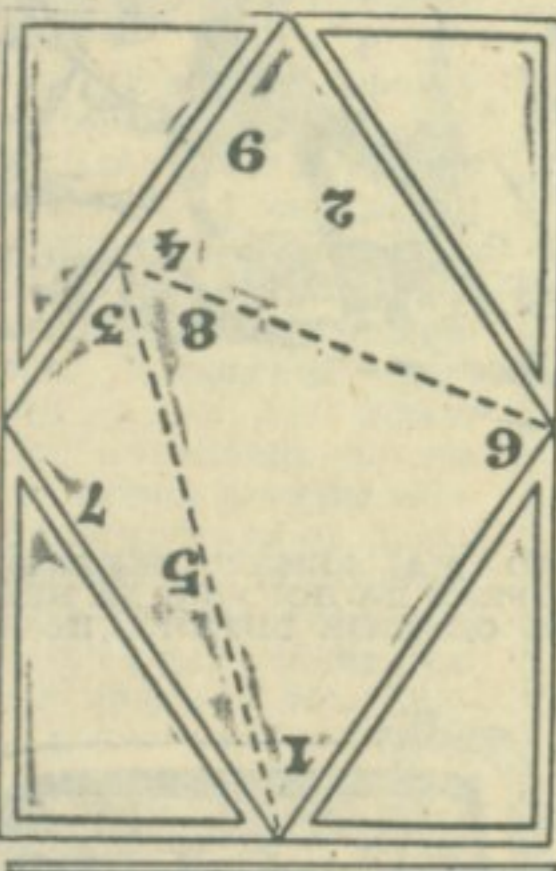
Мада је лутрија врло стара, до сада су се развила само три система игре: лото, проста лутрија и класна лутрија. Лото има 90 бројева од којих свега пет добијају. Извлачи се једанпут недељно, обично сваке суботе, а новац се може уложити на седам различитих комбинација. Захваљујући ниској цени тикета и многобројним комбинацијама

ја има пет или шест извлачења односно класа излогодишње, које све чине једно коло срећака. Класе су међусобно везане а у појединим класама не учествују срећке које су већ извучене у ранијим извођењима. На згодитке се доста велики проценат, али се на прве четири или пет класа даје врло мало, јер се све већи добити и премије резервишу за последњу класу, па је то, као и доста висока цена срећака, унеколико овај систем лутријске игре учинио неприступачним просечној човеку. Код нас је овај систем примењиван непрекидно шездесет година, да би се 1950/51 прешло на систем просте лутрије, који се отада непрекидно примењује.

У ромбу на нашем цртежу налазе се цифре од 1 до 9. Можете ли двома правим линијама да поделите ромб и добијете три троугла али тако да у сваком од њих буду по три цифре чији укупан збир износи 15.

Одговор:

ОТВОРЧИ ОЧИ

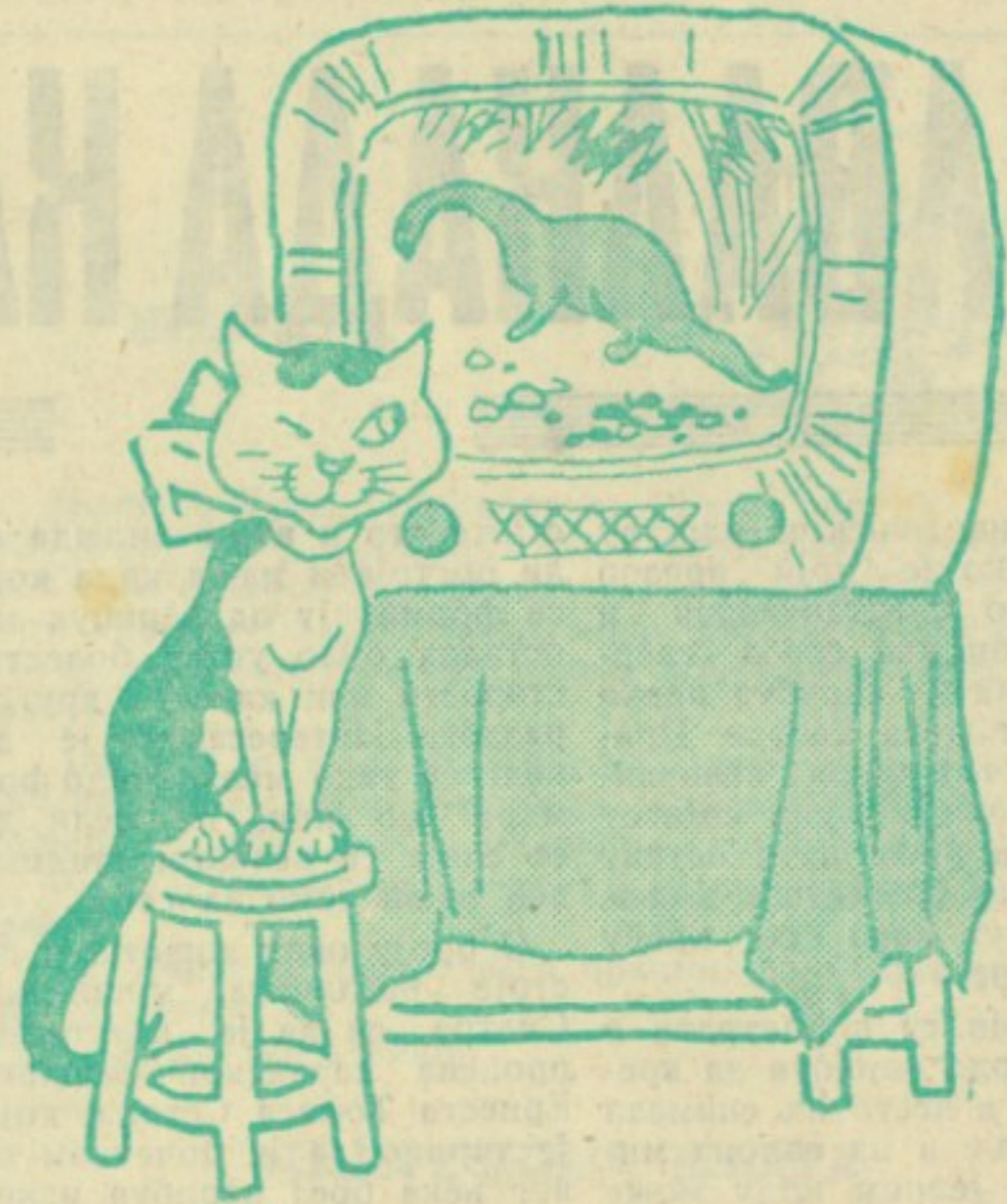
ЗИМСКИ ПЕЈЗАЖ

Зима је и деца уживају у снегу: санкају се и праве Снежка Белића. Снежко на нашим сликама изгледа лепо и могао би и вама да послужи као модел. Али, вероватно сте приметили да наша два цртежа, након изглед једнака, нису потпуно иста. Разлике су мале,

али ипак постоје. И има их тачно десет. Можете ли да их све нађете?

Одговор:

1. Један крај обода није цртање. 2. Крај мушкетера је цртање. 3. На дугачкој лопатица на десној страни није цртање. 4. Трање на кухиње у сну није цртање. 5. Број птица се не види. 6. И места није цртање. 7. На једном делу трајце на десној страни није цртање. 8. Савласто није цртање. 9. Шаре на снегу није цртање.

УПЛАШЕНО МАЧЕ

Када се на екрану појавила слика огромне присторијске животиње, маче се уплашило и окренуло леђа телевизору. Оно и не слуги да се у соби налази још један циновски гуштер, исти као онај на екрану.

Можете ли ви да га откријете?

Одговор:

Друга присторијска животиња је прва мртва мачка која се налази на телевизију у релативном миру.

ИЗАБЕРИТЕ

Да би забавила своју девојчицу мама Јој је дала једну играчку и 3 канапа, а само један од њих везала за коку. Шта мислите

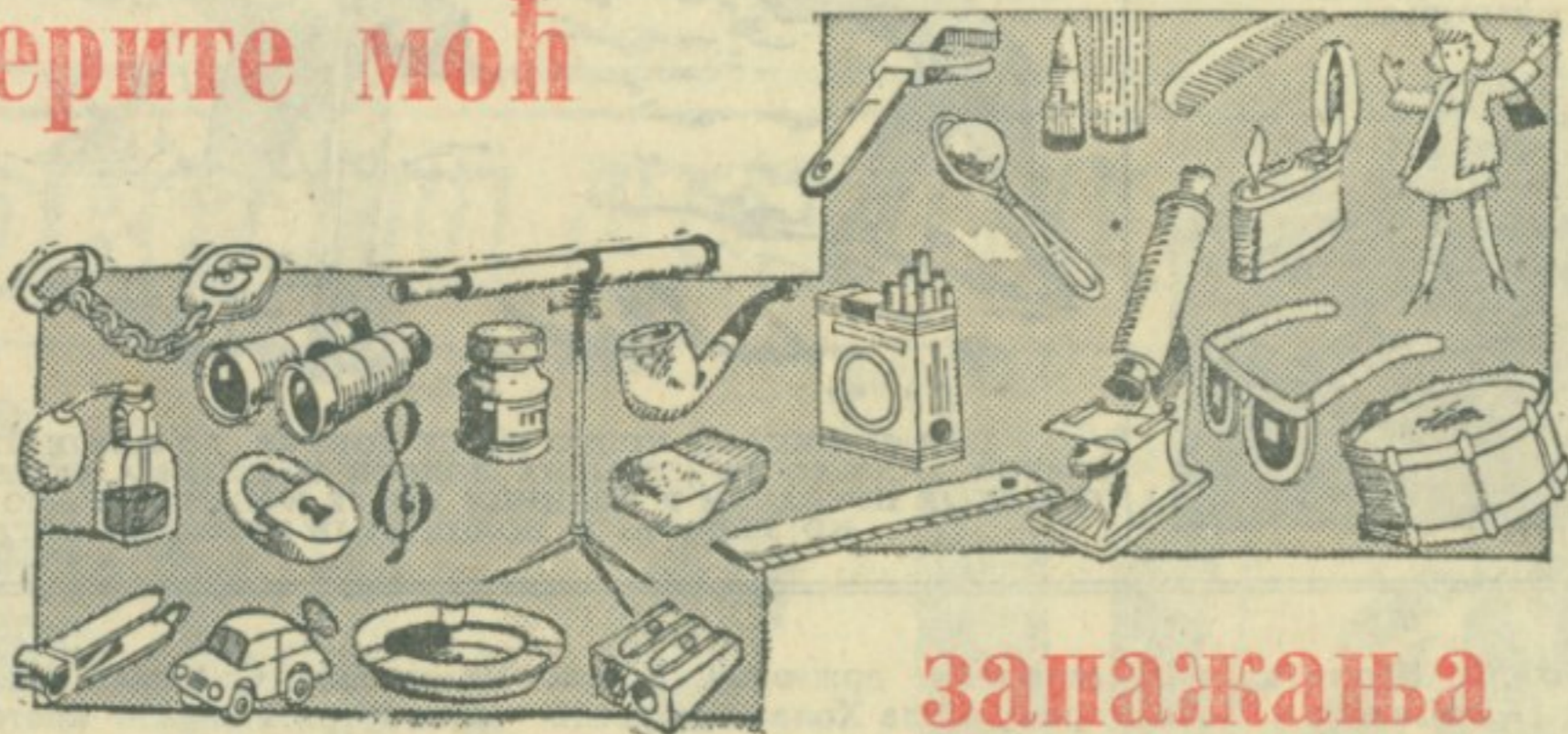
који је од ових канапа прави?

Одговор:

Само ако девојчица пољуби канап број 2 који је кривички знак.

Проверите моћ

На нашој слици налазе се 24 предмета које треба пажљиво да посматрате један минут. Затим цртеж покријте нечим и по сећању у року од три минута на папиру запишите све предмете којих можете да се сетите. Тако ћете проверити своју моћ запажања.

запажања

Сваки жетон који се нађе у кругу доноси људима од закона један поен, а шест сакупљених поена откуп заробљеника. Игра започиње наново тако што нови заробљеници постају два играча која су имала највећи број казних поена.

За игру „жаба-скочица“ потребна је већа соба, креда и неколико играча. На средини собе играчи нацртају круг који треба да представља бару а у њему 12 поља обележених бројевима од 1 до 12.

Предводник игре, „краљица жаба“, стоји на челу играча а остали се поређају иза ње у чучењем стању. Игра почиње тако што „краљица“ скакује из поља у поље падећи при том да не падне, руком додирне под или ивицу круга. То исто важи и за остале играче. Сваки прекршај кажњава се давањем фоте. Победник је онај играч који нема казнене поене или их има најмање.

За игру „ослобађање заробљеника“ потребно је најмање шест играча: два заробљеника, два члана банде и два заштитника закона. Осим тога потребна је већа соба, креда, „муниција“ — жетони или дугмад — и рекети од картона величине 20x8 сантиметара. Правила игре: пошто на цртају на средини собе круг, играчи изабери између себе два „заробљеника“, а преостали се по-

деле у чланове банде који добијају рекете, и заштитнике закона који следеју „муницију“, сваки по 6 жетона или дугмади. Пошто се заробљеници уведу у круг око њих се поређају чланови банде а заштитници закона стану изван круга. Игра почиње тако што шерифови људи „пуцају“ жетонима на одметнике који треба да их рекетима одбацују изван круга.

НАЈВЕЋИ И НАЈМАЊИ

Ово је задатак за мале географе. Постављамо им питање: на којем континенту живе највеће животиње и најмањи људи на свету?

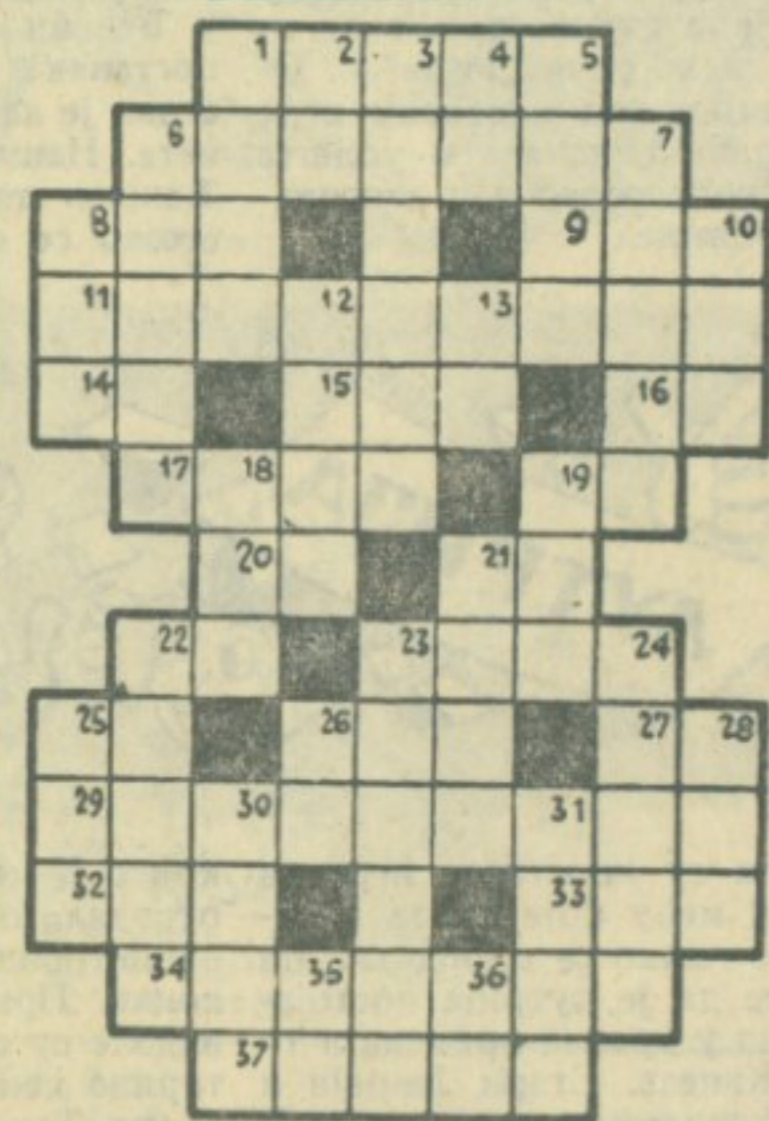
Одговор: највећи — врас лежњи и најмањи — чоко и чоко.

БУДИТЕ ДЕТЕКТИВ

Инспектору Вернеру најједном је било јасно да Ферстер није дошао с пута као што је изјавио, већ се спрема да општује. О томе сведочи неред у стану, а нарочито слика извађена из рама и савијена у трубу која, очигледно, такође представља драгоценост. Поред тога Вернер се сетио још једног детаља: листови собне биљке на прозору, да саксију нико није померао седам дана, били би окренута према светлости.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) камењар, врлет, 6) највиши суд у старој Атини, 8) назив за острво Бис у старом веку, 9) место у Боки Которској, 11) јасноћа, бистрина, 14) хемијски знак за кридијум, 15) змијски цар, 16) убијена заменица, 17) кухињска посуда, 19) предлог, 20) мера за површину, 21) два суседна слова у азбуци, 22) хемијски знак за платину, 23) испред, 25) француски ситан новац, 26) ранце, 27) слово латинице, 29) сличност, сродност, 32) савремени француски филмски редитељ (Луј), 33) острво у Јадранском мору, 34) град у Ирану, 37) земни гас.

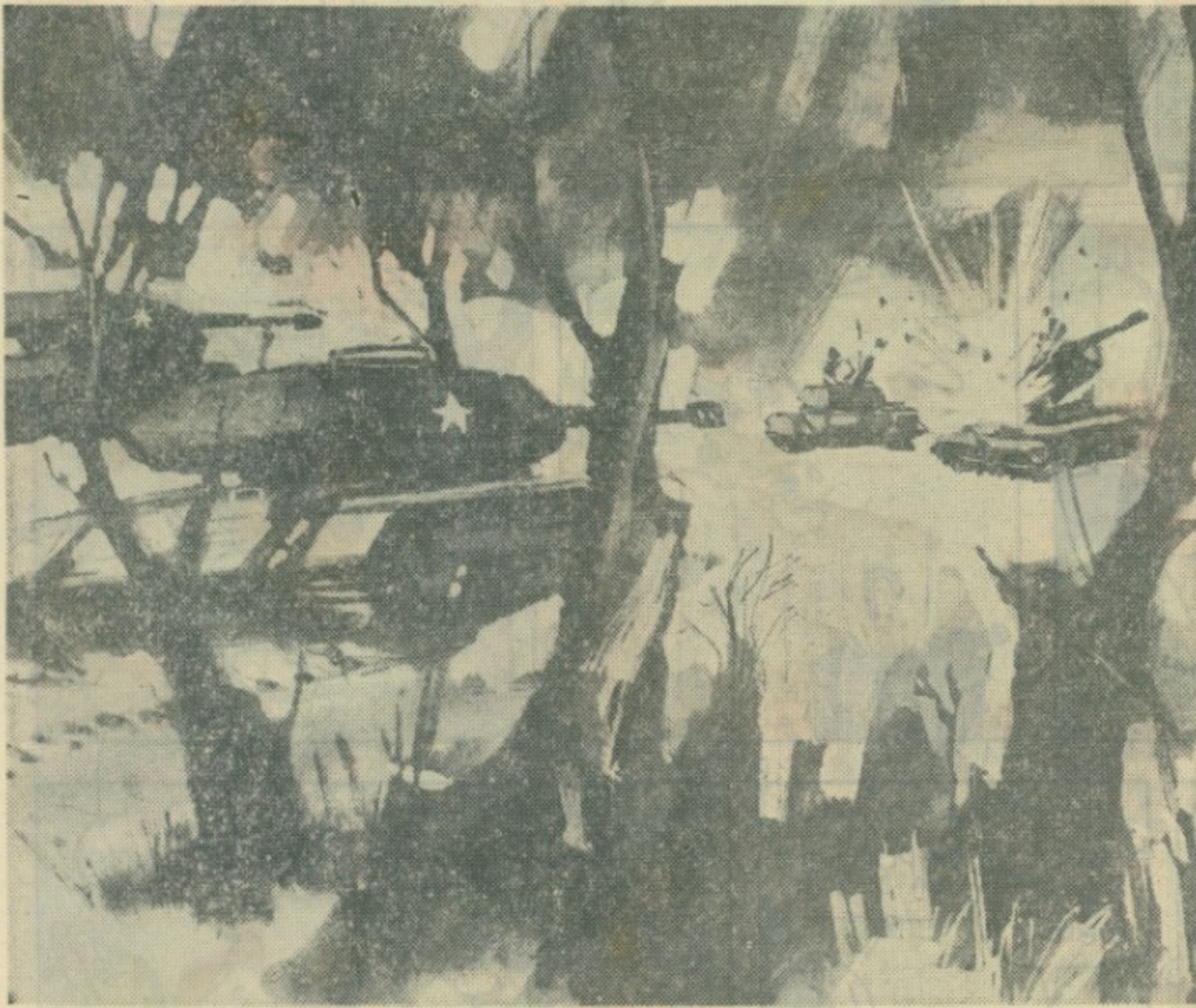

Усправно: 1) град у Аустрији, 2) два самогласника, 3) град у Енглеској, 4) спев, 5) прилог за место, 6) рогозина, 7) птица из реда плочуша, 8) црна креда, 10) име књижевника Викали — Мери, 12) река у Србији, 13) предлог, 18) јединица електричне снаге, 19) целокупно, 21) мање узвишење, 22) место на острву Крку, 23) трговина, 24) мушко име, 25) усамљен, 26) скраћеница за плурал, 28) река на Косову, 30) драги камен, 31) држава у Азији, 35) узвик, 36) хемијски знак за радијум.

Трст, 13) идила, 15) Апо, 16) веш, 17) ки, 19) Р(анко) М(аринковић), 20) Масне, 23) сипе, 24) Тиса, 26) Борн, 27) О' Нил, 28) летак, 30) Шо, 31) ав, 32) она, 34) Иго, 36) Есхил, 38) риба, 40) ваза, 41) Ајова, 42) ЈАТ, 43) ада, 44) дом.

Усправно: 1) епидемиологија, 2) Тамиз, 3) жо, 4) ест, 5) Тара, 6) експресивизам, 7) слива, 9) атом, 11) ал, 14) Ака, 18) исток, 20) мента, 21) НИИ, 22) об, 23) пре, 25) ал, 26) аве, 30) шира, 32) Охајо, 33) алат, 35) Обод, 37) СВ, 39) Ова.

ПОДВИГ НА КАРЕЛИЈСКОМ ФРОНТУ

Хладна септембарска киша падала је без престанка целог дана. Огроман простор који је обухватао Карелијски фронт био је у непрекидном пламену. Судари тенкова и артиљеријски двобоји су се смењивали, десетине хиљада бораца јуришало је и дану и ноћу. Немци су упорно држали Миокалахти најјаче упориште града Куолајарва.

Недалеко од тенковског вода капетана Кухаренка, протичала је речница Нурми-Јоки. Готово надокхват руке, а опет тако снажно брањена немачким јединицама, да је изгледала неосвојива. Мост који је водио преко речнице као најбољи прелаз за тенкове бранили су Немци топовима и митраљезима. Са својим друговима Фјодором и Ивановом, командирима тенкова, капетан Кухаренко је дуго проучавао обале Нурми-Јокија, а затим се упутно команданту дивизије тенковске бригаде. Предложио му је да са својим тенковским водом пређе линију фронта и у непријатељској позадини постави заседу немачким тенковима, који ће у току ноћи стићи на фронт као појачање. Командант га је саслушао и на крају одобрио овај смео план.

Септембарска ноћ 1944. године била је потпуно тамна. Киша је упорно и монотно падала. Тенкови капетана Кухаренка лагано су се пробијали у непријатељску позадину. Прешли су Нурми-Јоки на најнепреступачнијем делу. Во да је продрала у тенкове, гусенице су с муком савлаживале стрме обале, док на крају нису успеле да продру у непријатељску позадину.

Непријатељ је изненађен
Киша је све јаче падала. Видљивост је била слаба, тенкови су се оријентисали. Кухаренко је наредио да се тенкови замаскирају на ивици шуме а борци поћу у извињање. Пробијали су се кроз кишну ноћ преко блатњавог земљишта. Сретали су непријатељске колоне које су ишле према Миокалахтију ради појачања одбране положаја. Пре поноћи избили су на ра-

скрсицу путева. Једини пут којим су се могли кретати тенкови спуштао се низ струму падину, раскалању и излокану воденим бујицама.

Потпуно мокри вратили су се тенковима. При светлости ноћне лампе капетан Кухаренко је још једном проверио земљиште по карти, извршио оријентацију и одредио место за тенковску заседу. А осам километара северно-источно одатле налазио се капетан Мељников. Он је са батаљоном бораца и тенкова чекао Кухаренков сигнал за напад.

У поноћ је заседа била готова. Скривени у шумарку руски војници очекивали су непријатеља. Кухаренко се налазио на средини пута између два најјача утврђења Куолајарви—Миокалахти. Док је чекао у заседи, командант његове тенковске бригаде, по следњом снагом се пробијао

кроз мочваран терен, који је представљао права језера. У току дана и до поноћи бригада је превладала 60 километара и сада је очекивала Кухаренкову акцију, која је требала да се изведе на најосетљивијем месту немачког 36. армијског корпуса.

— Тенкови! — чуо се од једном узбуђен глас капетана Фјодора.

Ускочили су у тенкове. Непријатељ се приближавао. Бука тенковских мотора и гусеница проламала се кроз кишну ноћ.

— Федоре, Иване, прва два преузимај на себе, а ви остале! — чуо се Кухаренков глас у радио-слушалицама.

Немачки тенкови су се приближавали осветљавајући пут пригушеним светлом. Када су пришли на 50 метара, са совјетских тенкова блеснули су рефлектори. Јака светлост заслепила је немачке тенкове и посаде које су се налазиле у отвореним куполама. У исто време чули су се и први топовски плотуни.

Фронт је кренуо

Челик је праштао на све стране. Запаљени немачки тенкови изгубили су контролу и као буктиње полетели стрим путем према речници Нурми-Јоки. Капетан Кухаренко је још једном притиснуо педалу топовског окидача. Купола немачког тенка одлетела је као играчка, комади усрјаног челика заузели су колону немачких војника. За тренутак се све утишало.

— Обилазак здесна! — командовао је Кухаренко у микрофон.

Тенкови су избили на крило немачке тенковске колоне и топовска палба се поново проломилла. Шест запаљених немачких тенкова, који су се до пре неколико тренутака

кретали великом брзином, више нико није могао зауставити на клизавој падини. Осећао се тежак мирис запаљеног уља и нафте.

Из даљине се видело неколико зелених ракета, које су показивале према Кухаренковом воду. То је његов комар даје пука продирао са станинак тенкова кроз мочвару. Још једна зелена ракета капетана Мељникова, јуриш батаљона и тенкова уз непрекидне митраљеске рафале. Капетан Кухаренко поново је упалио рефлекторе на тенковима. Ухваћени у снопове светлости и митраљеских рафала, Немци су напуштали тенкове и заслепљени јурили по мочвари.

Утврђење Миокалахти није добило појачање немачких тенкова. Борбе у позадини узнемириле су цео фронт. Немци нису знали шта се дешава. Високи стубови наранџастог пламена запаљених тенкова пољубали су морал немачких војника. Јуриш совјетских јединица натерао је немачке команданте да напусте положаје и да се у нереду повлаче према другом утврђењу града Куолајарви, које су Немци такође морали да напусте, после изненадног продора Кухаренковог команданта тенковског пука. Неред у повлачењу непријатеља још више се појачао када је капетан Кухаренко отворио ватру из позадине на распршене немачке војнике.

Капетан Кухаренко и његови другови омогућили су да све јединице Карелијског фронта крену у напад. За заслуге у овој и каснијим борбама, капетан Кухаренко је одликован орденима Црвене заставе, Црвене звезде, Александра Невског и Златном звездом хероја Совјетског Савеза.

...коњ је поред пса најстарија домаћа животиња. Његов давни предак „eohipus“ није био

већи од лисице и живео је још у еопену. Од њега се развио „meschirus“ који је био велик као овца.

...број становника у свету повећа се сваке године за 40 милиона.

...коса израсте на дан 0.04 сантиметра. Кад нам је коса предуга одлазимо фризеру. За педесет година фризер

нам одреже оно 8 метара косе. Међутим, кад косу опште не бисмо шишали, ту дужину никад не бисмо постигли јер се крајеви дугачке косе сами од себе ломе.

...оригинални ерменталер израђује се у погачама тешким до 80 килограма. За тако велику погачу сира потребно је око 1000 литара млека.

...нов апарат за мерење светлосног зрачења толико је осетљив да региструје светлост обичне свеће која гори на удаљености од 40 километара.

ХУМОРЕСКА

ПУДЛИЦА - УМЕТНИК

НАЈКОРИСНИЈИ АПАРАТ

Једна установа за испитивање јавног мишња у Француској упутила је недавно француским домаћинцама следећи формулар: „Наведите који вам од модерних апарата највише помажу у домаћинству: миксер, уписивач, електрични шно рет или фрижидер“.

Једна домаћица послала је следећи одговор: „Телефон јер ми он омогућава да позovem мајстора сваки пут кад ми се неки од ових апарата поквари“.

ПРАСТАРИ СТАНОВНИК

Зоолошки врт у Лондону добио је недавно новог становника за кога се знало још у праисторији. То је једна врста диносовске глистe, дугачка 1,60 метар. Глиста је „долетела“ авионом из Њујорка у сандуку од пенастог каучука. Према мишљењу природњака ова врста глистe живела је у доба диносауруса. Ова глиста је пронађена у области Колумбијских Анда.

Док је нови дресер познате персијске групе краљевских тигрова чисто из кавеза остатке свог претходника, у арени се појавио мали, неугледан човек с два псића и покорно запитало:

— Опростите, молим фино, где је директор?
— У трећем вагону.
— Покорно захваљујем! Пођимо!

Тај позив односио се на његове псе, црну пудлицу и белог шпица, који су ишли за њим.

— Господин директор?
— Шта сте хтели?
— Зовем се Курт Шпехт. Хтео бих да добијем ангажман.

— Сва су места заузета — одсекао је директор настављајући да чита новине.

— Господине директоре имам нову тачку.
— Нема нових тачака. Све је већ виђено!

— Ја сам дресер паса.
— И то ми је неко чудо невиђено!

— Моја пудлица свира на клавиру. Класичне сонате и етиде.

— То није глупо смишљено, господине Шпехт. Некакав трик?

— Не! Успех постигнут трудом. Хоћете да чујете?

За трен ока циркуска арена је опустела а затим су четри човека угурала велики

концертни клавиру. Директор је заузео место у ложи. Поред њега је сео Курт Шпехт.

— Але хоп! — наредио је, али тихим гласом.
Пудлица се поклонила и пошла према клавиру. Застала је крај њега и управила упитан поглед према ложи.

— Столицу! — наредио је Шпехт.

Донели су столицу. Пас је подскочио, сео и припремио се за музицирање.

— Шта бисте желели да чујете, господине директоре?

— Овај... па... „Месечеву сонату.“

И пудлица је засвирала.

Свирала је темпераментно, надахнуто. Ни сам Бетовен не би постигао више кад би свирао своју сонату у циркуској арени.

Директор је седео потресен до дна душе.

— Изврсно! — уздахнуо је.

— Примљени сте у мою трупу.

Артист се скромно осмејнуо.

— То је само половина тачке. Права сензација тек долази. Шпиц...

— И он свира?
— Не, он пева. Сопран. Директору је нестало даха.

— Можда бисте желели да чујете арију Тоске, господине директоре?
— Разуме се.

И чудо се догодило. Шпиц је запевао. Као да су пролећни звончићи зазвонили у ваздуху. Нежно пијано, страшно форте. Тешко да би чак и у Миланској скали арија лепше свучала. Пудлица је пратила на клавиру.

Директор је скочио са столице.

— У животу нисам ништа слично чуо — узбуђено је ускликнуо. — Па то је светска сензација, ангажовани сте! На годину дана! На две, ако желите! Не питам за хонорар! Тражите колико желите.

— Чак и пет стотина марака?

Директор је два пута прогутало плувачку и мукло прошапутао:

— Нека буде! Тада је артиста устао.

— Морам да вам обратим пажњу на једну околност...

— Да? Какву?

— Овај... на малу обману. Директор га је збуњено погледао.

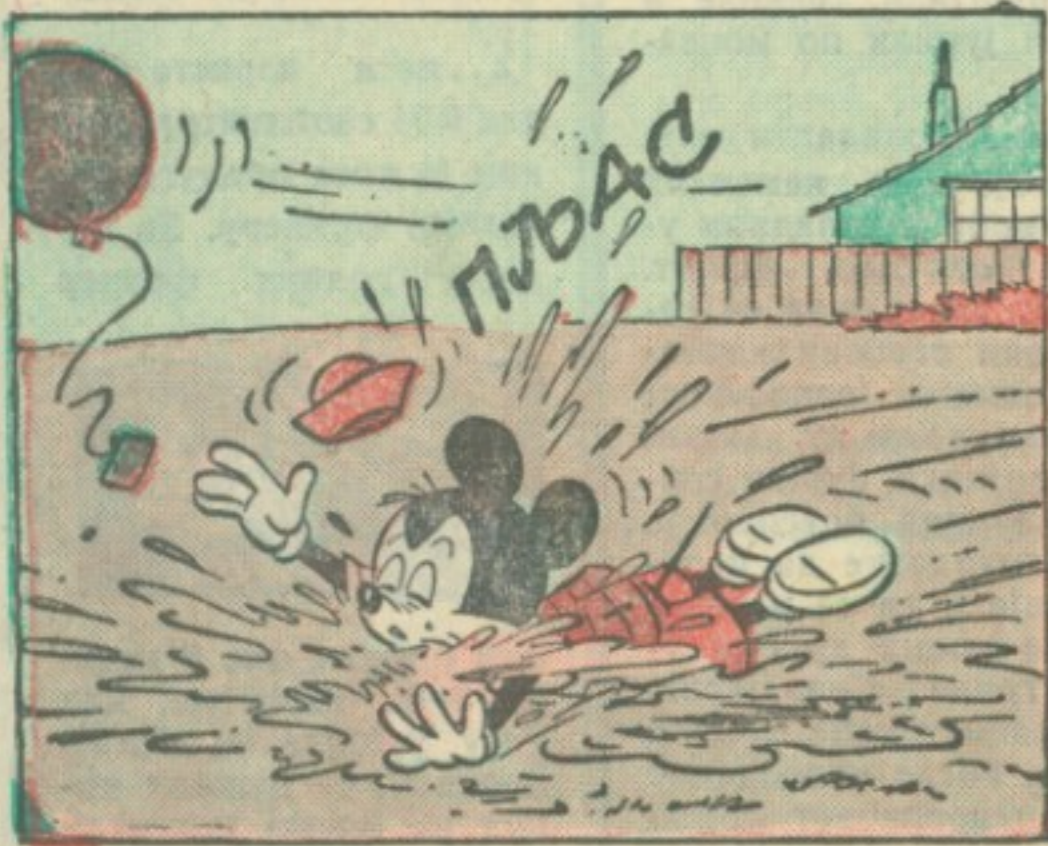
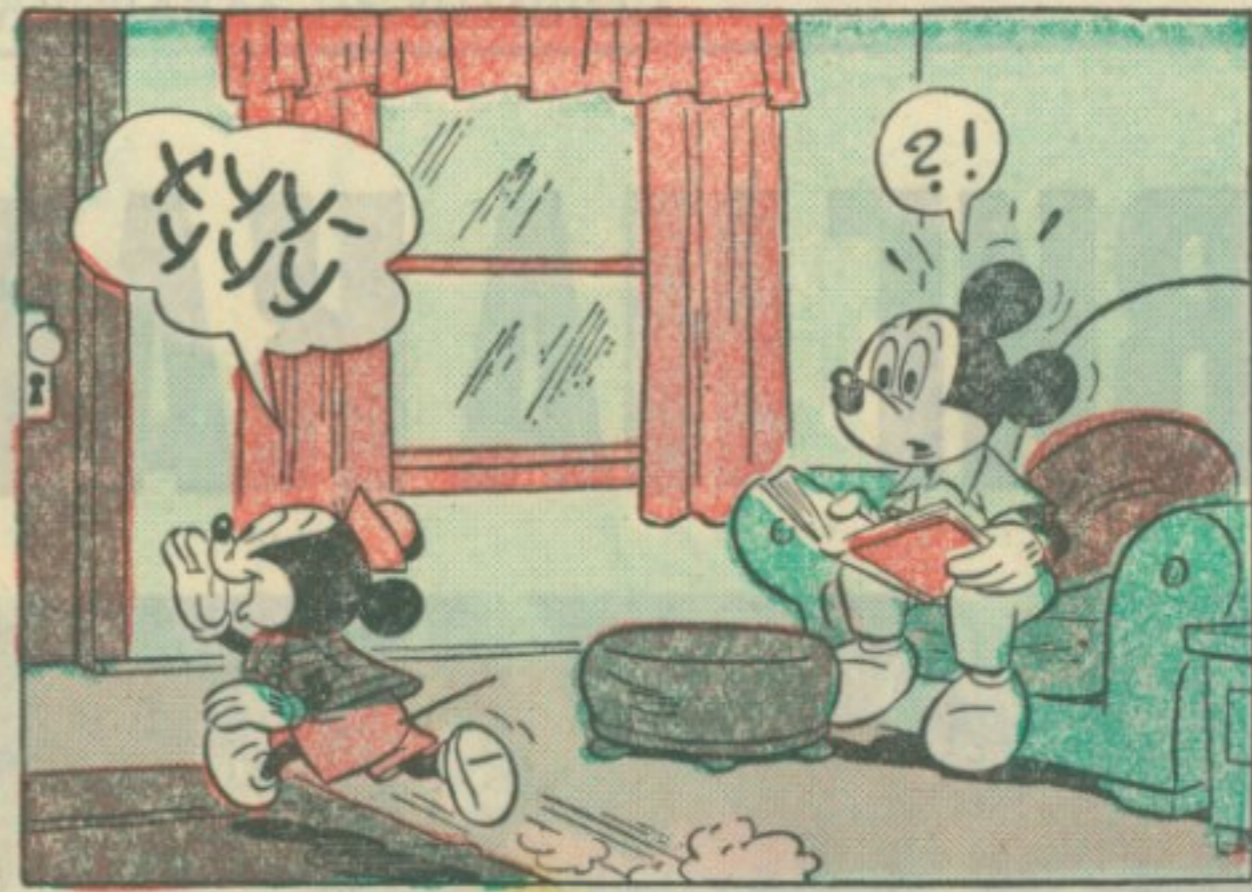
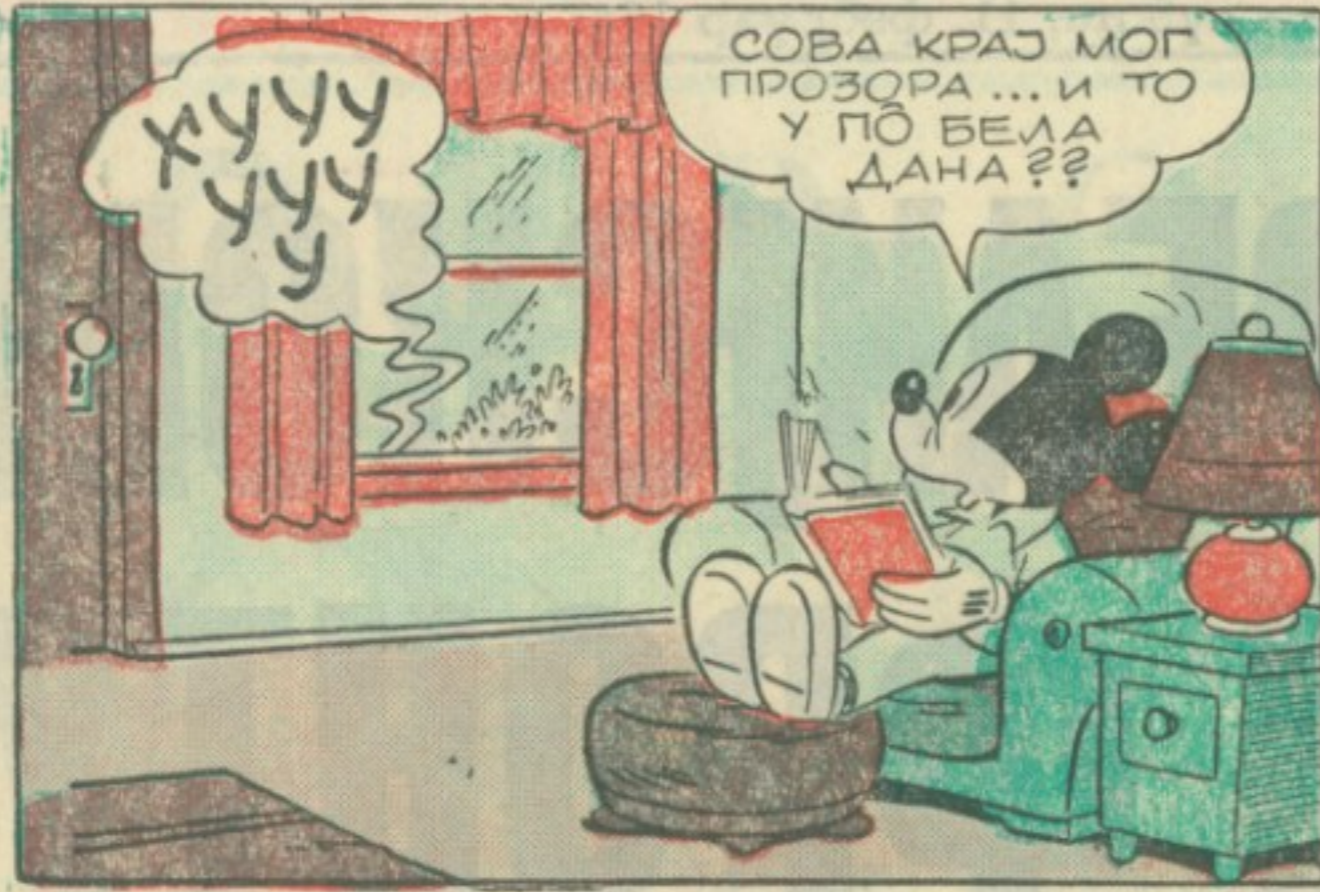
— Шта сте казали?

Артиста је показао прстом на шпица и тихо изустео.

— Шпиц само имитира певање. У ствари пева пудлица. Она је... вентрилоквиста. Пева из стомака.

WALT DISNEY

МИКИ

ЦОНИ ХАЗАРД ФРЕНК РОБИН

